

METODERAPPORT

til SKUP 2014

BØRS OG KATEDRAL

Av Frank Haugsbø og Jo Andre Aakvik

BØRS OG KATEDRAL

Redaksjon:

Verdens Gang
Akersgaten 55
0107 Oslo

Kontakt:

Frank Haugsbø, frank.haugbo@vg.no, tlf. 90548992
Jo Andre Aakvik, jo.andre.aakvik@e24.no, tlf. 95142533

Innhold

1. Innledning	3
2. Dette er nytt.....	3
3. Liste over samlet publisering	4
4. Hva var ideen som startet det hele?.....	6
5. Hva var den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet?.....	7
6. Organisering av arbeidet.....	7
6.1. Før-publisering	8
7. Metodebruk og kildebruk	9
7.1. Organisasjonenes aksjeinvesteringer	17
7.2 Hvem leder organisasjonene?.....	19
7.3. Kronprinsfond i omstridte selskaper.....	22
7.4. Grafisk fremstilling	25
8. Etske problemstillinger	27
9. Problemer underveis i prosessen.....	28
9.1. Samarbeid og mottrekk	28
9.2 Plassproblemer	36
9.3. Spesielle erfaringer	36
10. Konsekvenser	36
11. Kilder	38
12. Skriftlige dokumenter	39
13. Vedlegg	43
13.1 VG papir 1. juli 2014.....	43
13.2 VG papir 1. juli 2014.....	44
13.3 VG papir 1. juli 2014.....	45
13.4 VG papir 1. juli 2014.....	46
13.5 VG papir 2. juli 2014.....	47
13.6 VG papir 3. juli 2014.....	48
13.7 VG papir 23. oktober.....	49
13.8 VG papir 23. oktober.....	50

1. Innledning

De store hjelpeorganisasjonene har i etterkrigstiden hatt en sterk posisjon i Norge, og blir ansett som en viktig del av det sivile samfunnet. Flere av dem har en trofast skare av medlemmer og frivillige, som hvert år samler inn flere hundre millioner kroner til hjelpearbeid både nasjonal og internasjonalt.

Siden 90-tallet har mange av organisasjonene vokst markant, både i omsetning og antall ansatte. De har fått stadig mer penger fra staten, hovedsakelig gjennom bevilgninger fra Norad og Utenriksdepartementet (UD), og leder- og styreverv bekles i økende grad av personer med bakgrunn fra politikk og næringsliv.

Vi mente derfor det var betimelig å se på hvor mye penger de største organisasjonene besitter, og hvordan midlene blir forvaltet, et arbeid vi ikke kan se at andre redaksjoner noen gang har gjort i tilsvarende skala.

Undersøkelsene viste at de seks største hjelpeorganisasjonene i Norge over tid har opparbeidet seg en formidabel pengebeige. Ved utgangen av 2012 var organisasjonene gode for til sammen 3,7 milliarder kroner. Mesteparten av dette, 2,7 milliarder kroner, var investert i aksjefond og andre verdipapirer.

Flere av organisasjonene hadde gjennom sine plasseringer i fond investeringer i en rekke omstridte selskaper, som i en årrekke er anklaget for alvorlige miljøødeleggelser og brudd på menneskerettigheter.

En organisasjon var medeier i selskaper de selv hadde kritisert og aksjonert mot. En annen organisasjon hadde investeringer i et hedgefond som var så komplisert at de måtte få forvalteren sin til å svare da VG og E24 stilte spørsmål om plasseringen.

Tidligere bistandsminister Erik Solheim, som nå er sjef for OECD sin utviklingskomite i Paris, reagerte slik da han ble presentert for funnene.

– Mitt viktigste råd er at organisasjonene ikke må glemme røttene sine. Mange organisasjoner springer ut av folkebevegelser som kirken, Røde Kors og arbeiderbevegelsen. De må huske sine røtter og ikke tro de er bedrifter.

2. Dette er nytt

* VG og E24 har avdekket hvilke store kapitalreserver landets største hjelpeorganisasjoner har – i 2012 hadde de seks største organisasjonene en samlet kapitalbeholdning på 3,7 milliarder kroner, hvor 2,7 milliarder kroner var plassert i aksjer og andre verdipapirer

* VG og E24 har vist at hjelpeorganisasjonene har hatt investeringer i selskaper som er svartelistet hos forvaltere og som er kritisert for brudd på menneskerettigheter og grove miljøødeleggelser.

* VG og E24 har vist at hjelpeorganisasjonene ved gjentatte anledninger har brutt reglene for bruk av pengene fra TV-aksjonen ved at pengene gitt via aksjonen ikke er brukt i tide.

3. Liste over samlet publisering

Publiseringsdato	Oppslagstittel-nøkkelinfo	Forfattere	
1. juli 2014	Eier omstridte aksjer. Førstesideoppslag.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø, Stine Grihamar, Sindre Gulseth.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/hjelpeorganisasjoner-eier-omstridte-aksjer/23235861
1. juli 2014	De må ikke glemme røttene sine. Intervju med tidligere utviklingsminister Erik Solheim.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø, Stine Grihamar, Sindre Gulseth.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/hjelpeorganisasjoner-sitter-paa-milliarder/23235846
1. juli 2014	Kirkens Nødhjelp: Må legge ut for prosjekter.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/kirkens-noedhjelp-maa-legge-ut-for-prosjekter/23241867
1. juli 2014	Nødhjelpsorganisasjonene avviser kritikken.	Jo Andre Aakvik, Stine Grihamar, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/noedhjelpsorganisasjonene-avviser-kritikken/23235875
1. juli 2014	For stor risiko. Om organisasjoner som ikke setter penger på børsen.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/hjelpeorganisasjoner-om-finansinvesteringer-for-stor-risiko/23240701
1. juli 2014	Flyktninghjelpen: - For lite reserver.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/flyktninghjelpen-for-lite-reserver/23241862
1. juli 2014	CARE Norge: - Mesteparten er øremerket	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/care-norge-mesteparten-er-oremerket/23241886
1. juli 2014	Norsk Folkehjelp: - Må skille mellom frie og bundne midler.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/norsk-folkehjelp-maa-skille-mellom-frie-og-bundne-midler/23241894
1. juli 2014	Norsk Folkehjelp satser millioner på irsk hedgefond.	Jo Andre Aakvik, Stine Grihamar, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/norsk-folkehjelp-satser-millioner-paa-irsk-hedgefond/23235914
1. juli 2014	Redd Barna: Maks 15 prosent i aksjer.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/redd-barna-maks-15-prosent-i-aksjer/23241878
1. juli 2014	Røde Kors: - Innsamlede midler plasseres ikke på børs.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/roede-kors-innsamlede-midler-plasseres-ikke-paa-boers/23241834
1. juli 2014	Søkkrik på spill – satte pengene på børs.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/makro-og-politikk/noedhjelpene/ble-soekkrick-paa-automater-roede-kors-satte-pengene-paa-boers/22601816
1. juli 2014	Ber hjelpeorganisasjonene rydde opp. Leder i utenrikskomiteen,	Anja Elen Eikenes, Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelpene/ber-hjelpeorganisasjonene-rydde-opp/23244324

	Anniken Huitfeldt kommenterer.		
1. juli 2014	«Stinkende sosial og økologisk oppførsel». Om Norsk Folkehjelps investering i biodieselgigant.	Jo Andre Aakvik, Stine Grihamar, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/norsk-folkehjelp-har-aksjer-i-omstridt-biodiesel-selskap/23235686
1. juli 2014	Pinlig og beklagelig. Organisasjonene tar selvkritikk.	Jo Andre Aakvik.	http://e24.no/makro-og-politikk/noedhjelperne/kirkens-noedhjelp-legger-seg-flate-etter-investeringer/23244466
2. juli 2014	Arbeider både med nødhjelp og våpenproduksjon.	Frank Haugsbø, Anja Eikenes, Cecilie Storbråten Gjendem, Jo Andre Aakvik.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/jobber-med-noedhjelp-og-vaapenproduksjon/23243237
2. juli 2014	Styres av samfunnstopper.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/noedhjelpsorganisasjoner-styres-av-samfunnstopper/23243302
2. juli 2014	Norsk Folkehjelp kvitter seg med hedgefond.	Mathias Klingenberg, Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/norsk-folkehjelp-kvitter-seg-med-hedgefond/23245221
2. juli 2014	- Har stor verdi for toppledere.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/jobb/noedhjelperne/har-stor-verdi-for-toppledere/23245053
2. juli 2014	- Kan ikke gjøre alle til lags.	Jo Andre Aakvik, Anja Elen Eikenes, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/spesialist-paa-aksjefond-en-etisk-profil-paa-investeringer-er-svaert-krevende/23244170
3. juli 2014	Frem og tilbake. Politikere går i skytteltrafikk mellom bistand og politikk.	Frank Haugsbø, Jo Andre Aakvik.	http://e24.no/makro-og-politikk/noedhjelperne/gaar-i-skytteltrafikk-mellom-politikk-og-bistand/23243344
3. juli 2014	800 ansatte styrer seks organisasjoner.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø, Stine Grihamar.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/800-ansatte-styrer-seks-organisasjoner/23245727
4. juli 2014	Klarer ikke bruke opp pengene innen fristen. Artikkel om NRKs TV-aksjon.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/klar-ikke-bruke-opp-pengene-innen-fristen/23240751
8. juli 2014	- Beveger seg bort fra kjerneverdiene. Professor Terje Tvedt kritiserer organisasjonene.	Jo Andre Aakvik, Stine Grihamar, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/professor-om-bistandsorganisasjonene-beveger-seg-bort-fra-kjerneverdiene/23246679
8. juli 2014	- En fornærmelse. Organisasjonene om kritikken fra Terje Tvedt.	Jo Andre Aakvik, Stine Grihamar, Frank Haugsbø.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/bistandsorganisasjonene-om-kritikken-en-fornaermelse/23246703

7. august 2014	Investerer i selskaper de går til aksjon mot. Greenpeace møter seg selv i døren.	Frank Haugsbø, Jo Andre Aakvik.	http://e24.no/naeringsliv/noedhjelperne/greenpeace-ansatte-investerer-i-selskaper-de-gaar-til-aksjon-mot/23268783
23. oktober 2014	Kronprinsparet har penger i tobakkgigant. Førstesideoppslag.	Frank Haugsbø, Jo Andre Aakvik.	http://e24.no/boers-og-finans/kronprinsfondet-har-penger-i-tobakkgigant/23321167
23. oktober 2014	Nordea: - Vi må bli flinkere. Storbanken tok selvkritikk.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/boers-og-finans/nordea-vi-maa-bli-flinkere/23321172
24. oktober	Vil trekke seg ut av tobakkgigant.	Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø.	http://e24.no/boers-og-finans/kronprinsparets-fond-vil-trekke-seg-ut-av-tobakkgigant/23321929

4. Hva var ideen som startet det hele?

VG-reporter Frank Haugsbø har i flere år arbeidet med saker om pengeinnsamling og beslektede temaer.

I 2010 avslørte VG at flere telesalgfirmaer på Hamar hadde samlet inn over 29 millioner kroner til humanitært arbeid blant slum- og gatebarn i blant annet Romania, Thailand og Kenya, men at bare rundt en halv million kroner kom frem til formålene. Saken ble politianmeldt av Forbrukerombudet.

Etter de mange store naturkatastrofene rundt om i verden de siste årene er det blitt samlet inn store beløp gjennom norske hjelpeorganisasjoner, og givergleden har vært stor.

I ettertid har det flere ganger blitt reist sterk kritikk mot hjelpearbeidet, og det er også stilt spørsmål ved om pengene ble brukt på en god måte.

Etter den store jordskjelvkatastrofen på Haiti i 2010 ble det reist massiv kritikk mot hjelpeinnsatsen fra mange hold.

- Mangel på koordinering skapte et nytt kaos i kaoset, har den haitiske filmskaperen Raoul Peck uttalt i forbindelse med lanseringen av dokumentarfilmen «Fatal Assistance».

I et intervju med magasinet Bistandsaktuelt uttalte han at han selv forsøkte å hjelpe.

- Men uansett hva jeg gjorde, virket det nytteløst. Det var for mange hender, for mange som løp rundt.

Også hjelpearbeidet etter tsunamien i Sørøst-Asia i 2004 ble kritisert for ikke å ha vært effektiv. Den massive internasjonale hjelpeinnsatsen var preget av hjelpeorganisasjoner som søkte publisitet, og behovene til de overlevende ble oversett, ifølge en rapport som FNs daværende nødhjelps koordinatør Jan Egeland la frem i Geneve i 2006.

I 2007 fortalte NRK at Norges Røde Kors hadde 200 over tsunami-millioner på bok, tre år etter at katastrofen rammet landene rundt India-havet.

- Dette er helt i henhold til planene vi la, sa daværende generalsekretær Trygve Nordby i Norges Røde Kors til NRK den gang.

Få dager etter at tsunamien rammet, hadde Leger Uten Grenser fått inn mer penger enn det organisasjonen klarte å bruke. De ba derfor folk om å slutte å gi penger til ofrene for flodbølgen.

- Det er helt avgjørende for oss at det er en tillit mellom giverne og organisasjonen. Hvis noen vil gi penger til et spesielt område, skal de vite at pengene blir brukt der, sa innsamlingsansvarlig i Leger uten grenser, Christian Sørensen, til kanalen.

5. Hva var den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet?

Bærebjelken i artikkelserien var å hente inn, organisere og presentere opplysninger om hvor store verdier de norske hjelpeorganisasjonene sitter på, og å avdekke hvordan disse midlene styres – av hvem.

Vi forble tro mot hele bredden av prosjektet gjennom hele perioden, til tross for at det strakk ut i tid og etter hvert inkluderte veldig mye data som skulle presenteres.

6. Organisering av arbeidet

Etter at ideen var unnfanget i VG-huset, var det åpenbart ønskelig å dra veksler på mediehusets egen økonomiredaksjon, E24. VGs redaksjonsledelse inviterte med E24, som straks takket ja.

I oktober 2013 ble det nedsatt en gruppe bestående av Frank Haugsbø ved VGs lokalkontor i Bergen i VG og Stine Grihamar i E24. Grihamar sluttet ikke lenge etterpå i E24. Hun ble erstattet av kollega Jo Andre Aakvik, og fra januar 2013 ble arbeidet videreført av Haugsbø og Aakvik alene.

Grihamar og Haugsbø jobbet deltid med prosjektet fra oktober til desember 2013. Haugsbø og Aakvik jobbet vekselvis deltid og fulltid fra januar 2014, med noen lengre pauser. Totalt ble det avholdt et titalls arbeidsmøter med redaksjonsledelsen, både via videolink og i VG-huset i Oslo.

Arbeidet har hatt tre distinkte faser, som delvis har overlappet hverandre i tid. De første ukene ble brukt på innhenting av årsregnskaper og analyse av regnskapene. Her hadde vi også for første gang kontakt med hjelpeorganisasjonene og enkelte sentrale kilder.

Ettersom prosjektet strakk ut tid var det ikke heldig at vi måtte ta kontakt med organisasjonene så tidlig, men det var nødvendig for å få den informasjonen vi hadde behov for. Da vi hadde oversikt over organisasjonenes investeringer satte vi opp en liste over de «problematisk» selskapene organisasjonene hadde investert i, og innhentet informasjon om hvert enkelt selskap.

I fase to så vi på hvordan organisasjonene er styrt, og hvilke personer som bekler ledende roller. Vi gikk systematisk gjennom organisasjonens organisasjonskart over tid, og så hvordan personer forflyttet seg mellom politikk, byråkrati og hjelpeorganisasjoner. Likedan «blinket» vi ut høyprofilerte næringslivstopper med sentrale verv i de frivillige organisasjonene.

Tredje fase bestod i å hente inn tilsvar fra organisasjonene og nye runder med kilder som kunne kommentere artiklene våre.

Artikkelserien ble publisert i perioden 1. juli 2014 til 8. juli. Fra start til publisering av hovedprosjektet – sett bort fra de enkeltstående artiklene i oktober og november 2013 – gikk det åtte måneder.

Det lange tidsforløpet skyldes flere faktorer, blant annet at knapphet på lederressurser som følge av andre store prosjekter i mediehuset; Vinter-OL, Sjakk-VM, og store artikkelserier om Rettsmedisinsk institutt og trafikkrapporter fra Statens Vegvesen.

Ettersom vårt prosjekt var mer tidløst, ble det skjøvet på til fordel for andre. I seg selv var ikke det noe problem, annet enn at vi reporterne ble trukket ut og inn av prosjektet over en svært lang periode. Ettersom omfanget av økonomiske data og kilder var så stort, gikk det med en del tid til å komme inn i sakene igjen hver gang vi startet på nytt.

Et annet poeng var at vi måtte oppdatere allerede utført arbeid fordi det skjedde endringer i porteføljene og fordi kilder skiftet jobb. Før publisering gikk vi gjennom alle fonds- og porteføljelistene på nytt for å bekrefte at de omstridte aksjene fortsatt var en del av organisasjonenes porteføljer. Dette var i tidkrevende og bidro i seg selv til forsinkelsene.

6.1. Før-publisering

Under arbeidet med å kartlegge organisasjonenes investeringer, stilte vi spørsmål til Utenriksdepartementet og Norad om de hadde hatt saker der bistandsmidler var misbrukt og investert i aksjer eller andre verdipapirer.

Norad svarte benektende på dette, mens UD bekreftet at de siden 2008 hadde avdekket fire saker der humanitær bistand gitt gjennom store norske hjelpeorganisasjoner ble investert i aksje- og verdipapirmarkedet på børsen i mottagerlandet, i strid med regelverket.

I tillegg til de fire sakene der norske bistandsmidler var brukt til aksje- og verdipapirkjøp, var et titalls andre saker under behandling på dette tidspunktet.

Denne nyheten anså vi for å være konkurranseutsatt, blant annet fordi Utenriksdepartementet hver tredje måned offentliggjør en liste over ferdigbehandlede mislighetssaker på sine hjemmesider. Saken ble derfor publisert på papir og nett 30. oktober 2013.

Bistand til norske ikke-statlige organisasjoner 2012-2013 (millioner kroner)			
Mottaker	2012	2013	Sum
Norges Røde Kors	587	736	1 323
Flyktninghjelpen	501	715	1 216
Kirkens Nødhjelp	407	441	848
Norsk Folkehjelp	354	347	701
Redd Barna Norge	175	220	394
Digni	164	181	345
Regnskogfondet	114	120	235
CARE Norge	101	96	197
Atlas-alliansen	80	84	164
Utviklingsfondet	73	81	154
Andre norske ikke-statlige organisasjoner	1 153	1 231	2 384
Total	3 710	4 252	7 961

Vi startet med å hente ut organisasjonenes årsregnskaper for 2010, 2011 og 2012 fra Brønnøysundregisteret.

Via disse årsregnskapene gjorde vi hovedfunnet på at den totale kapitalen var på 3,7 milliarder kroner, og at 2,7 milliarder kroner var investert i aksjer.

De store tallene overrasket oss, og det var derfor naturlig å se utviklingen over en lengre tidsperiode. Vi bestemte oss derfor for å utvide grunnlaget ved å hente ut regnskapstall for de de 10 siste år.

Totalt satt vi da med 60 årsregnskaper.

Gjennom denne 10 årsperioden har organisasjonenes pengeplasseringer endret seg år for år. For å systematisere det store tallmaterialet brukte vi Excel. Her laget vi en forside (se utsnitt av Excel-ark) hvor vi hentet inn hovedtallene for hver organisasjon. Denne ga oss muligheten for å lese hovedtrenden over tid.

Av tallene fremgikk det at organisasjonenes plasseringer i aksjer og verdipapirer var mer enn tredoblet i perioden, mens kontantbeholdningen hadde holdt seg på omtrent samme nivå.

Den omfattende analysen av de 60 årsregnskapene dannet grunnlag for en interaktiv grafikk som viste hvordan de 3,7 milliardene fordelte seg på de ulike organisasjonene for hvert år i perioden 2003-2012. Grafikken viste også fordeling mellom bankinnskudd, pengemarked og ulike fond for organisasjonene.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
4																
5																
6			2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003			Sum 2012	3 743 674
7		Sum verdipapirer alle organisasjoner	2 668 818	2 503 205	2 667 183	2 248 134	2 258 049	2 541 306	2 459 552	1 990 232	1 018 449	774 075			Sum 2003	1 909 633
8		Sum bankinnskudd alle org.	1 074 856	1 418 282	1 182 758	1 060 501	902 377	1 185 100	1 408 789	1 417 551	1 380 965	1 135 558			Samlet endring alle	96,04 %
9		Sum total kapital alle organisasjoner	3 743 674	3 921 487	3 849 941	3 308 635	3 160 426	3 726 406	3 868 341	3 407 783	2 399 414	1 909 633				
10																
11															Sum 2012 - ex Røde Kors	1 548 193
12															Sum 2003 - ex Røde Kors	896 965
13			2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003				72,60 %
14		Kirkens Nødhjelp														
15		Bankinnskudd	129 414	141 342	154 454	109 097	69 559	143 239	186 895	134 298	95 322	100 790				
16		Pengemarked	60 445	56 870	55 112	53 162	117 816	115 803	73 575	73 593	89 103	135 755				
17		Aksjer	29 731	26 328	36 854	32 824	25 831	28 397	28 738	28 739	7 654	2 439				
18		Hedge Fond	8 892	7 183	7 701	6 786	0	0	0	0	0	0				
19		Private Equity	4 569	3 157	1 697	1 238	0	0	0	0	0	0				
20		Eiendom	13 861	13 980	9 793	9 842	7 186	0	0	0	0	0				
21		Sum Verdipapir	117 498	107 518	111 157	103 852	150 833	144 200	102 313	102 332	96 757	138 194				
22		Sum Total	246 912	248 860	265 611	212 949	220 392	287 439	289 208	236 630	192 079	238 984				
23																
24		Endring kapital	3,32 %													
25		Endring Bank	28,40 %													
26		Endring Verdipapir	-14,98 %													
27																
28																
29																
30																
31		Røde Kors	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003				
32		Bankinnskudd	137 891	139 757	130 399	206 771	195 075	490 422	671 578	689 501	738 008	476 703				
33		Pengemarked	1 098 876	1 110 536	1 136 226	1 039 313	1 024 019	1 076 760	1 159 650	1 141 590	530 355					
34		Aksjer	958 714	886 955	996 352	857 727	819 033	1 008 949	662 922	424 900	217 351					
35		Hedge Fond							204 035	72 630	69 445					
36		Private Equity														
37		Eiendom														
38		Sum verdipapirer	2 057 590	1 997 491	2 132 578	1 897 040	1 843 052	2 085 709	2 026 607	1 639 120	817 151	535 965				
39		Sum Total	2 195 481	2 137 248	2 262 977	2 103 811	2 038 127	2 576 131	2 698 185	2 328 621	1 555 159	1 012 668				
40																
41		Endring Kapital	116,80 %													
42		Endring Bank	-71,07 %													
43		Endring verdipapir	283,90 %													
44																

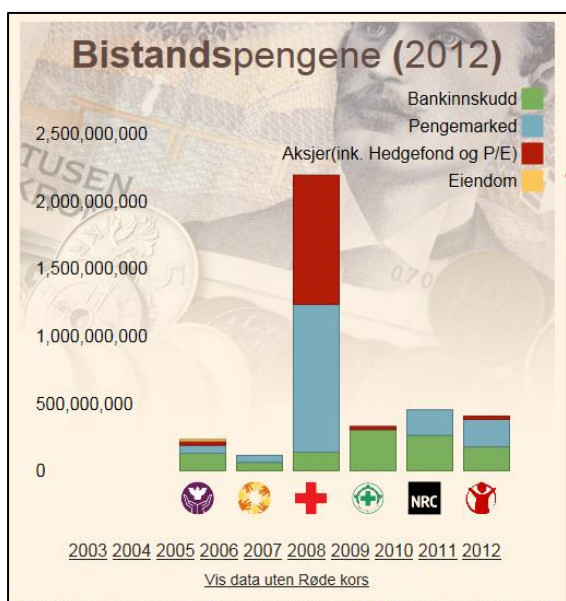
Grafisk ønsket vi også å vise leserne hvilke typer investeringer organisasjonen hadde. Det gjorde det nødvendig å bryte ned investeringene på forskjellige typer. Det gjorde vi på et enkelt regneark for hver organisasjon. Disse regnearkene koblet vi til hovedsiden, hvor vi da fikk en oversikt over fordelingen av investeringer for hver organisasjon over hele 10 årsperioden.

Dette var også en vanskelig og tidkrevende prosess. For eksempel hadde Kirkens Nødhjelp i 2009 og 2010 fordelt sine finansielle investeringer på 18 forskjellige investeringer.

Etter å ha klassifisert alle investeringene ble tallene importert til forsiden av Excel-arket, og brukt til den grafiske fremstillingen av organisasjonenes investeringer.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4		Kirkens Nødhjelp investeringer klassifiseringer									
5			2010	2009			Fordeling 2010			Fordeling 2009	
6	Eiendom	Lagårdsveien Holding	4308	3954			Pengemarked	55112		Pengemarked	53162
7	Aksje	Other Share	16	16			Aksjer	36854		Aksjer	32824
8	Aksje	DNB Global Etisk	3182	2797			Hedge Fond	7701		Hedge Fond	6786
9	Aksjer	Nordisk Realkapital	2743	2534			Private Equity	1697		Private Equity	1238
10	Aksjer	Myren Eiendomsinvest	1822	1780			Eiendom	9793		Eiendom	9842
11	Eiendom	Nye Lørenveien	289	1082							
12	Eiendom	FO Whitehall Street	771	495							
13	Eiendom	De Residential Co	4425	4311							
14	Aksje	DNB Miljøinvest	2734	2592							
15	Rente	Norsk Pengemarked	27431	27000							
16	Rente	Diversifiserte norske kreditt	14103	13397							
17	Aksje	ESG Norske aksjer	10499	8640							
18	Aksje	KLP AksjeGlobal	13665	12450							
19	Hedge	AKO Long/Short	7701	6786							
20	Rente	BlueBay Investment	11313	10754							
21	Private Eq	FO Secondaries Direct	1697	1238							
22	Aksje	Storebrandfondene	2193	2015							
23	Rente	Alfred Berg Høyrente	2265	2011							
24											
25											
26											
27			2008								
28		Lagårdsveien Holding					Fordeling 2008				
29	Aksjer	Banco Norge	5652				Pengemarked	117816			

Den omfattende analysen av de 60 årsregnskapene dannet grunnlag for en interaktiv grafikk som viste hvordan de 3,7 milliardene fordelte seg på de ulike organisasjonene for hvert år i perioden 2003-2012. Grafikken viste også fordeling mellom bankinnskudd, pengemarked og ulike fond for organisasjonene.

Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp oppga ikke i årsregnskapene hvor pengene var plassert. Vi måtte derfor be organisasjonene oppgi hvilke fond de brukte, og dette fikk vi etter hvert. Redd Barna oppga i regnskapene hvor pengene var plassert.

Totalt hadde de seks organisasjonene vi gjennomgikk investert penger i over 20 forskjellige rente-, eiendoms-, hedge- og aksjefond. Vi bestemte oss for bare å rette oppmerksomhet mot investeringer gjort i aksjefond og hedgefond. Da satt vi igjen med 12 fond.

Noen av fondene hadde porteføljelister liggende på nettsidene sine. Men for de aller fleste måtte vi ta kontakt med organisasjonene – eller forvalterne – for å få ut listene.

Under et utdrag fra porteføljelisten til KLP-fondet Aksje Global Indeks II, som Kirkens Nødhjelp hadde investert i. Dette fondet hadde flere omstridte selskaper på porteføljelisten:

ECOLAB	MONSANTO CO
ELDORADO GOLD CORP	MOSAIC CO (THE)
EMS-CHEMIE HOLDING	NEW GOLD
EURASIAN NATURAL RES	NEWCREST MINING
EVRAZ GROUP	NEWMONT MINING HLDG
FIRST QUANTUM MINERALS	NIPPON PAPER GROUP
FLETCHER BUILDING	NIPPON STEEL & SUMITOMO
FORTESCUE METALS GROUP	NITTO DENKO CORP
FRANCO-NEVADA CORP	NORSK HYDRO
FRESNILLO PLC	NOVOZYMES B
GWADAN	NUCOR CORP
GLENCORE INTERNATIONAL	OJI HOLDINGS CORP
GOLDCORP	ORICA
HARDIE (JAMES) IND	OSISKO MINING CORP
HEIDELBERGCEMENT	OWENS-ILLINOIS
HITACHI CHEMICAL CO	OZ MINERALS
HITACHI METALS	PAN AMERICAN SILVER CORP
HOLCIM	PPG INDUSTRIES
IAMGOLD CORP	PRAXAIR
ILUKA RESOURCES	RANDGOLD RESOURCES
IMERYS	REXAM
INMET MINING CORP	ROCK-TENN CO A
INTL FLAVORS FRAGRANCES	SALZGITTER
INTL PAPER CO	SEALED AIR CORP
ISRAEL CHEMICALS	SHERWIN-WILLIAMS CO
ISRAEL CORP	SHIN-ETSU CHEMICAL CO

Her er et utdrag fra porteføljelisten til DNB Global Etisk, som Kirkens Nødhjelp og Norges Røde Kors hadde investert midler i. Og Storebrand Trippel Smart, som Redd Barna hadde investert i.

DNB Global etisk

Anadarko Petroleum Corporation
Apache Corporation
BG Group Plc
ConocoPhillips
Hess Corp
Key Energy Services Inc
Noble Energy
Saras SpA
Tenaris SA
Total SA
BHP Billiton Plc
Inmet Mining Corp
International Flavors and Fragrances
Mosaic Co
Sumitomo Chemical
ABB Ltd
AGCO Corp
Capita PLC
GBP London
Central Japan Railway Company
Emerson Electric
Fanuc Corp. Quartely Yuho period
09/30/10
Hino Motors
Intertek Group
Parker Hannifin Corp
Quanta Services Inc
Siemens AG
SKF B
Aisin Seiki
JPY Tokyo
JPY Osaka
BMW AG

Trippel Smart

ENERGY

GICS 10 - 10%

PIES	US
NESTE OIL	FI
QVIV	AT
REPSOL	ES
SANTOS	AU
SASOL	ZA
SCHLUMBERGER	US
SPECTRA ENERGY	US
STATOIL	NO
TECHNIP	FR

MATERIALS

GICS 15 - 7%

AKZO NOBEL	NL
ALCOA	US
BALL CORPORATION	US
BASF	DE
CRODA	GB
JOHNSON MATTHEY	GB
TECK RESOURCES	CA

INDUSTRIALS

GICS 20 - 11%

3M	US	
ABB	CH	NEW
ALFA LAVAL	SE	
ATLAS COPCO	SE	
CNH INDUSTRIAL	NL	
GEBERIT	CH	
GENERAL ELECTRIC	US	
MANPOWER	US	NEW
PHILIPS ELECTRONICS	NL	
SIEMENS	DE	NEW

Å gå gjennom investeringsporteføljene til de 12 utvalgte fondene var en formidabel oppgave. Disse fondene hadde til sammen investert i langt over 1.500 selskaper. For å avdekke de omstridte investeringene måtte vi gjennomgå porteføljelistene manuelt.

Ved å bruke et søkeverktøy i Word sjekket vi selskapene i eksklusjonslistene opp mot porteføljelistene. Slik fikk vi treff på flere selskaper. Vi googlet også alle selskapene vi ikke hadde kjennskap til på forhånd. Dette var en tidkrevende prosess.

Vi fant det naturlig å sjekke selskapene mot tunge investeringsfond som Statens Pensjonsfond Utland og fondene til Kommunal Landspensjonskasse (KLP), som har egne etiske retningslinjer for sine investeringer.

Vi sjekket først selskapene opp mot listen over selskaper som de siste årene er blitt ekskludert fra investeringsporteføljen til Statens Pensjonsfond Utland (SPU), og oversikten over selskaper som er vurdert i Etikkrådet for SPU.

Deretter kontrollerte vi selskapene opp mot eksklusjonslisten til KLP-fondene i Norge, og eksklusjonslistene til det svenske pensjonsfondet KPA Pension. Dette gjorde vi på samme måte. Utdrag fra KLP sin eksklusjonsliste, oppdatert 1. juni 2013:

		
Ekskludering av selskaper Ekskluderte selskaper pr. 1. juni 2013		
SELSKAP	ÅRSAK	KLPs BEGRUNNELSE FOR EKSKLUSJON
AES	Menneskerettigheter	AES driver den hydroelektriske dammen Chan 75 i Panama, som ifølge FN-rapporter assosieres til brudd på menneskerettighetene til urbefolkningen Ngobe. I 2008 sendte FN to appeller til staten Panama for å varsle om forflytning, tap av bosted, ødeleggelse av jordbruksmarker og utstrakt bruk av vold og arrestasjoner av medlemmer i urbefolkningsgruppens motsatte seg prosjektplanene. Konstruksjonen av dammen fører til at lokalsamfunnet Charco la Pava oversvømmes og må flyttes, men innbyggerne har ifølge kritikken ikke blitt hørt.
Adris Grupa Pref	Tobakk	
AFI Group	Individuers rettigheter i krig og konflikt	AFI Group er involvert i byggingen av israelske bosettinger i okkuperte palestinske områder. I 2009 bygget datterselskapet Danya Cebus boliger i tre bosettinger i området. Ifølge internasjonal rett, spesielt fjerde Genève-konvensjonen om beskyttelse av sivile i krigstid, er de israelske bosettingene ulovlige. Flere resolusjoner i FNs sikkerhetsråd og en rådgivende uttalelse fra Folkerettsdomstolen i Haag har konkludert med at oppføringen av israelske bosettinger på okkupert palestinsk territorium er ulovlig etter denne konvensjonen.
Alliance One International	Tobakk	
Alliant Techsystems	Våpen	Alliant Techsystems har vært involvert i flere våpenprosjekter, både som leverandør av spesialkomponenter og som hovedprodusent av hele klasebomber. Selskapet har ikke lenger klasevåpenkomponenter i produksjon, men følger USAs policy på området og vil produsere hvis det er etterspørsel. Alliant Techsystems er også involvert i produksjon og vedlikehold av kjernevåpen (USAs atomforsvarssystem).

Shikun & Binui Ltd	Individuers rettigheter i krig og konflikt	Det israelske selskapet Shikun & Binui Ltd. er involvert i bygging av israelske bosettinger i Øst-Jerusalem og har også tidligere vært involvert i bygging av bosettinger i de okkuperte områdene på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Folkerettsdomstolen i Haag (ICJ), FNs sikkerhetsråd og Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC) har alle fastslått at byggingen av israelske bosettinger på Vestbredden og i Øst-Jerusalem er i strid med IV Genève-konvensjon. Formålet med IV Genève-konvensjon er å beskytte sivile under krig og okkupasjon. Virksomheten anses å være i strid med KLPs etiske retningslinjer.
Singapore Technologies Engineering	Våpen	Selskapet har bekreftet at det produserer landminer – ikke for eksport men for Singapores forsvar. Singapore har ikke undertegnet konvensjonen om forbud mot produksjon av landminer.
Souza Cruz	Tobakk	
Sterlite Industries	Menneskerettigheter, Miljø	Sterlite Industries er en betydende joint venture-partner i den aluminiumsfabrikk som bygges i Orissa i India hvor Vedanta Resources er kontrollerende eier. Se Vedanta for eksklusjonsårsak.
Swedish Match	Tobakk	
Textron	Våpen	Textron utvikler, produserer og markedsfører klasebomber og komponenter til klasebomber som er forbudt av den internasjonale konvensjonen mot klasebomber. Selskapet sier at det å fornye designen på våpentypen kunne være en mulighet for å etterleve konvensjonen, men at selskapet ikke er «overbevist om at dette er den beste løsningen for å eliminere den uakseptable risikoen for sivile».
Total	Andre etiske normer	Total S.A. sitt datterselskap, Total E&P Maroc, gjennomfører lete- og kartleggingsvirksomhet av mulige olje- og gassforekomster på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara. KLP og KLP-fondene anser investeringene i Total S.A. å være i strid med KLP og KLP-fondenes retningslinjer for ansvarlige investeringer og at Total E&P Marocs virksomhet på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara knyttes til brudd på grunnleggende etiske normer.

I tillegg så vi på hva anerkjente menneskerettighetsorganisasjoner som EarthRights International og Amazon Watch hadde uttalt om selskapene.

Dessuten så vi på hvilke selskaper som hadde vært i søkelyset til internasjonale miljøorganisasjoner som Greenpeace og World Wide Fund for nature (tidligere World Wildlife Fund), og norske organisasjoner som Framtiden i våre hender og Regnskogfondet.

Vi sjekket så selskapene opp mot listen over verdens verste klimaforurensere som ble publisert i forskningsrapporten Carbon Majors i 2013, som et anerkjent amerikansk forskningsmiljø står bak.

Top 20 investor- and state-owned entities and attributed CO2 & CH4 emissions 2010			
Entity	2010 EmissionsMtCO2e	Cumulative 1854- 2010MtCO2e	Percent of Global1751- 2010
1. Chevron, USA	423	51,096	3.52%
2. ExxonMobil, USA	655	46,672	3.22%
3. Saudi Aramco, Saudi Arabia	1,550	46,033	3.17%
4. BP, UK	554	35,837	2.47%
5. Gazprom, Russian Federation	1,371	32,136	2.22%
6. Royal Dutch/Shell, Netherlands	478	30,751	2.12%
7. National Iranian Oil Company	867	29,084	2.01%
8. Pemex, Mexico	602	20,025	1.38%
9. ConocoPhillips, USA	359	16,866	1.16%
10. Petroteos de Venezuela	485	16,157	1.11%
11. Coal India	830	15,493	1.07%
12. Peabody Energy, USA	519	12,432	0.86%
13. Total, France	398	11,911	0.82%
14. PetroChina, China	614	10,564	0.73%
15. Kuwait Petroleum Corp.	323	10,503	0.73%
16. Abu Dhabi NOC, UAE	387	9,672	0.67%
17. Sonatrach, Algeria	386	9,263	0.64%
18. Consol Energy, Inc., USA	160	9,096	0.63%
19. BHP-Billiton, Australia	320	7,606	0.52%
20. Anglo American, United Kingdom	242	7,242	0.50%

7.1. Organisasjonenes aksjeinvesteringer

En rekke av selskapene organisasjonene hadde investert i gjennom ulike fond, er i en årrekke kritisert av norske og internasjonale organisasjoner for miljøødeleggelser og brudd på menneskerettigheter.

Vi fant at både Shell, Total, Siemens og Monsanto hadde vært til vurdering i Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland. Og på eksklusjonslistene til KLP og det svenske KPA Pension fant vi flere selskaper som organisasjonene hadde eierandeler i, blant annet Total, Glencore og Monsanto.

I mars 2013 solgte Oljefondet seg ut av 23 palmeoljeselskaper som de mente ikke produserte palmeolje på en bærekraftig måte. Ifølge Regnskogfondet var Wilmar ett av disse selskapene.

Flere av selskapene figurerte på listene i Carbon Majors-rapporten, blant annet BHP Billiton, Total og ConocoPhillips.

Flere var også på listen over selskaper som er kåret til årets mest uansvarlige selskap av den sveitsiske organisasjonen The Berne Declaration, som hvert år deler ut The Public Eye Awards under Verdens økonomiske forum i Davos.

Kirkens Nødhjelp var organisasjonen med klart flest omstridte plasseringer, gjennom fondene DNB Global Etisk og KLP Aksje Global:

* *Wilmar*: Palmeoljeselskap som to ganger er kåret til «Verdens verste selskap» av det amerikanske nyhetsmagasinet Newsweek.

* *Goldcorp*: Kanadisk gruveselskap som Kirkens Nødhjelp aksjonerte mot i 2009 og som de har kritisert gjentatte ganger.

* *BHP Billiton*: Britisk-australsk gruvegigant som i 2013 ble kåret til en av verdens 20 verste klimaforurensere.

* *Total*: Fransk oljeselskap som i 2013 ble ekskludert fra investeringsporteføljen til de norske KLP-fondene. Ved utgangen av 2014 var selskapet fortsatt utelukket.

* *Glencore*: Sveitsisk gruve- og råvareselskap som ifølge Framtiden i våre hender er blitt anklaget for å stå bak barnearbeid, alvorlige menneskerettighetsbrudd og miljøforurensing i flere land.

* *GDF Suez*: Fransk energiselskap som er under jevnlig kritikk fra frivillige organisasjoner og menneskerettighets-organisasjoner som jobber med rettigheter og tilgang til vann.

* *Monsanto*: Amerikansk såfrøeselskap som i en årrekke har hatt kampanjer gående mot seg i flere land.

* *ConocoPhillips*: Amerikansk oljeselskap som ifølge flere organisasjoner driver omstridt virksomhet i en rekke land.

* *The Coca-Cola Company*: Amerikansk leskedrikkigigant som Kirkens Nødhjelp selv i 2004 lanserte en boikott-kampanje mot.

* *Shell*: Hollandsk oljeselskap som Etikkrådet i Finansdepartementet tidligere hadde anbefalt å utelate fra Oljefondets portefølje på grunn av miljøødeleggelser i Nigeria.

Norges Røde Kors hadde gjennom fondene DNB Global Etisk og Nordea Stabile Aksjer aksjer i flere av de samme selskapene Kirkens Nødhjelp var eksponert i; GDF Suez, Total, BHP Billiton, The Coca-Cola Company og ConocoPhillips.

Gjennomgangen av porteføljelistene til de ulike aksjefondene viste også at Norsk Folkehjelp gjennom fondet Pareto Nordic Value hadde eierandel i det finske biodieselselskapet Neste Oil. Det finske selskapet er verdens største produsent av biodiesel fra palmeolje og representerer ifølge Greenpeace en stor trussel mot regnskogen fordi økt etterspørsel etter palmeolje øker presset på regnskogen.

Norsk Folkehjelp har i flere år rettet hard kritikk mot Oljefondet for å ha investert i selskaper som beskyldes for å være uetiske. Da The Public Eye Awards ble utdelt under World Economic Forum i Davos i 2011, gikk prisen gikk til Neste Oil for «stinkende sosial og økologisk oppførsel».

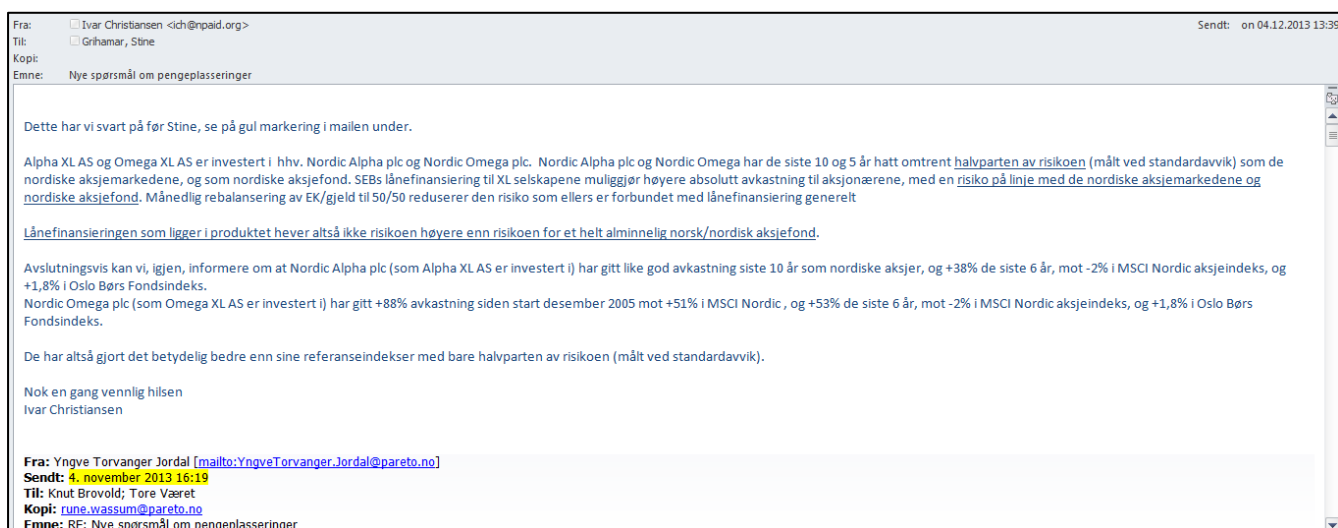
Også Redd Barna hadde aksjer i Neste Oil, gjennom fondet Storebrand Trippel Smart. Redd Barna hadde gjennom samme fond aksjer i det spanske olje- og energiselskapet Repsol, som ifølge Regnskogfondet er ansvarlig for forurensing av store regnskogsområder og overgrep mot urfolks rettigheter i den peruanske regnskogen.

Undersøkelsene viste også at Norsk Folkehjelp hadde investert i overkant av seks millioner kroner i et irsk hedgefond.

Denne investeringen var så komplisert at Norsk Folkehjelps egne ansatte hadde store problemer med å svare på VG og E24s spørsmål om saken.

Norsk Folkehjelps ønsket heller ikke å svare på spørsmål muntlig i denne saken, og organisasjonens kommunikasjonssjef Håkon Ødegaard formidlet skriftlige svar på vegne av en økonom som ikke ville navngis.

Epostene som ble sendt til VG og E24 avslørte at økonomeren ikke jobbet i Norsk Folkehjelp, men i meglerhuset Pareto, som også styrte det irske hedgefondet som Norsk Folkehjelp investerte i.

Norsk Folkehjelps investering i hedgefond var ekstra pikant fordi Pareto og den svenske banken SEB satt på begge sider av bordet. Det var også en lånebasert investering.

Flere av hjelpeorganisasjonene har aldri investert i aksjer, i frykt for å tape penger. Flyktningshjelpen solgte seg ut i 2009. Care Norge har aldri hatt investeringer i aksjer. Heller ikke Leger Uten Grenser eller Unicef Norge investerer i aksjer.

7.2 Hvem leder organisasjonene?

Etter å ha sett på organisasjonenes investeringer, bestemte vi oss for å se på hvem som ledet de store organisasjonene, og hvem som satt i styrene.

Her var omfanget betydelig mindre enn ved gjennomgang av aksjeporteføljene, så vi bestemte oss for å utvide listen over antall organisasjoner vi ettergikk.

I tillegg til de seks organisasjonene vi startet med, tok vi også med en rekke nye, blant annet store og velkjente organisasjoner Plan Norge, SOS Barnebyer, Strømmestiftelsen, Leger Uten Grenser og Unicef Norge. På hver organisasjons hjemmeside fant vi informasjon over styresammensetningen.

Oversikten viste at mange organisasjoner ledes av næringslivstopper og personer med bakgrunn fra rikspolitikken. Flere politikere har gått nærmest i «skytteltrafikk» mellom organisasjoner og politikk, og noen har jobbet i flere organisasjoner.

Vi laget en interaktiv grafikk der man ved å trykke på hvert enkelt bilde, fikk mer informasjon om vedkommende:

Etter å ha satt opp listen over ledere og styremedlemmer i de ulike organisasjonene, sjekket vi hvilke roller de ulike personene hadde i næringslivet og i andre organisasjoner. Rollelisten til hver enkelt fant vi i Bizweb. Her er rollelisten vi fant på Jan Erik Korssjøen, styreleder i Plan Norge og tidligere mangeårig konsernsjef i Kongsberg Gruppen.

« Tilbake til søkeresultat

Jan Erik Korssjøen

Fødselsdato: 06.04.1948
 Alder: 66
 Adresse: Ingebjørg Holthes Vei 9
 Postnr/sted: 3612 Kongsberg

Ingen poster funnet ved søk i opplysningsdata

Verv Nettverk

ROLLER

Firma	Rolle	Siden	Ansatte	Driftsinntekter	Resultat
Aerospace Industrial Maintenance Norway Sf, Kjeller	Styreleder	23.07.2014	438	460 711 000	-21 886 000
Borregaard AS, Sarpsborg	Styremedlem	06.02.2013	814	3 076 555 000	225 488 000
Borregaard ASA, Sarpsborg	Styremedlem	30.10.2012			21 087 000
Ecosubsea AS, Bekkjjarvik	Eier 0,50%	25.07.2014	5	613 000	-927 000
Ecosubsea AS, Bekkjjarvik	Styremedlem	19.03.2013	5	613 000	-927 000
Kkp Eiendom AS, Kongsberg	Styreleder	15.01.2013	1		-2 283 000
Kkpe 1 AS, Kongsberg	Styreleder	02.12.2013			
Kongsberg Utvikling AS, Asker	Styreleder	04.07.2012	0	27 463 000	5 764 000
Nammo AS, Raufoss	Nestleder	21.08.2014	12	61 415 000	208 352 000
Norzetta AS, Rjukan	Styremedlem	22.11.2012			-2 531 000
Plan Norge, Oslo	Styreleder	15.01.2013	53	434 186 000	

TIDLIGERE ROLLER

Firma	Rolle	Fra	Til	Firmastatus
Aerospace Industrial Maintenance Norway Sf, Kjeller	Styremedlem	19.12.2011	22.07.2014	Aktivt
Carpus Eiendom AS, Kongsberg	Styreleder	20.12.2006	08.01.2008	Nedlagt 02.04.2009 Fusjonert inn i annet selskap
Cermaq Group AS, Oslo	Styremedlem	30.06.2009	18.06.2013	Aktivt
Kongsberg Basetec AS, Kongsberg	Styreleder	04.04.2000*	25.08.2008	Aktivt
Kongsberg Defence & Aerospace AS, Kongsberg	Styreleder	04.04.2000*	27.04.2008	Aktivt
Kongsberg Gruppen ASA, Kongsberg	Daglig leder	04.04.2000*	06.03.2008	Aktivt
Kongsberg Holding AS, Kongsberg	Styreleder	04.04.2000*	21.08.2008	Aktivt
Kongsberg Marine It AS, Horten	Styreleder	04.04.2000*	31.10.2001	Nedlagt 19.07.2006
Kongsberg Maritime AS, Horten	Styreleder	04.04.2000*	27.04.2008	Aktivt

På rollelisten til tidligere Orkla-sjef Dag J. Opedal, styremedlem i Kirkens Nødhjelp, så vi at han i likhet med Korssjøen var styremedlem i den finske-norske ammunisjonsgiganten Nammo.

[« Tilbake til søkeresultat](#)

Dag Jakob Opedal

Fødselsdato: 13.04.1959
Alder: 55
Adresse: Melkev 23 A
Postnr/sted: 0779 Oslo

Resultater fra søk i opplysningsdata

Dag Jakob Opedal Melkev 23 A, 0779 Oslo 90 04 04 60

Resultater fra søk i foretaksinformasjon

Dag Jakob Opedal	Eier, Kontaktperson, Styreleder	Alcaran AS
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	Bertel O. Steen Holding AS
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Bertel O. Steen Invest AS
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Buddy Holding AS
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Cosmetic Group AS
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Holly Holding AS
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	Kavli Holding AS
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	Kirkens Nødhjelp/ Norwegian Church Aid
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Molly Holding AS
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	Nammo AS
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	O Kavli og Knut Kavlis Allmenntillegte Fond
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	Odin Forvaltning AS
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Pm Retail AS
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Polly2 Holding AS
Dag Jakob Opedal	Styremedlem	Telenor ASA
Dag Jakob Opedal	Styreleder	Validus AS

På den ene siden hadde Korssjøen og Opedal verv i organisasjoner som skal hjelpe mennesker som er ofre for krig og katastrofer, på den andre siden ledet de en bedrift som eksporterer våpensystemer og ammunisjon til en rekke land.

Flere norske organisasjoner har i flere år rettet et kritisk søkelys mot norsk våpeneksport.

I 2003 ble Nammo kåret til årets verste selskap av organisasjonen Framtiden i våre hender, som kalte Nammo et «krigsprofitterende selskap».

I 2011 gikk Kirkens Nødhjelp ut med en oppfordring om å sende en e-post til daværende næringsminister Trond Giske med krav om strengere regler også for fabrikkene norsk våpenindustri har i utlandet.

I en kunngjøring i forbindelse med aksjonen uttalte Kirkens Nødhjelp 19. juli 2011:

«Nammo har fabrikker i USA, Sverige, Finland, Tyskland, Sveits og Canada utenom Norge, som følger eksportregelverket i landene hvor fabrikkene ligger. Flere av disse landenes eksportregelverk er på flere områder langt svakere enn det norske. Blant annet praktiserer USA, Finland og Tyskland eksport av våpen og ammunisjon til henholdsvis Israel, Saudi Arabia og Kongo. Dette er land som Norge ikke selger våpen til fordi de er i krig eller trues av krig, eller på grunn av menneskerettighetssituasjonen i landet. Dette betyr at norske fabrikker i utlandet står fritt til å selge våpen og ammunisjon til land Norge ikke tillater eksport av våpen til».

BOARD OF DIRECTORS

The Board of Directors in Nammo AS shall according to the Shareholders Agreement consist of 6 to 8 Directors.

Three from each owner and two Directors representing the employees. The employees may also nominate one additional observer so that in total Norway, Sweden and Finland are represented. The Chairman of the Board alternates yearly between the two owners. The Board of Directors meets regularly with a minimum of four times per year.

SHAREHOLDERS REPRESENTATIVES

Heikki Allonen

Chairman
President and CEO, Patria Oyj

Jan Erik Korssjøen

Vice Chairman
CEO (Ret.) for Kongsberg
1999-2008

**Sirpa-Helena
Sormunen**

Board Member
General Council, Fortum Oyj

Dag Opedal

Board Member
CEO, Alcaran AS

Ingerlise Arntsen

Board Member
CEO

Pasi Niinikoski

Board Member
, Patria Oyj

Som nevnt tidligere benyttet vi også en interaktiv grafikk med organisasjonenes pengeplasseringer. Ved å trykke på årstallene fremstilles pengeplasseringene år for år.

Da vi skulle bringe en oversikt over samfunnstoppenes inntog i organisasjonene, stod vi overfor samme problem som i den første saken med at presentasjonen av de enkelte personene tok mye plass. Det løste vi ganske enkelt ved å lage en bildeserie med presentasjon av 28 av de etter vårt skjønn viktigste og mest profilerte samfunnstoppene.

7.3. Kronprinsfond i omstridte selskaper

Etter å ha sett på de store hjelpeorganisasjonenes investeringer, diskuterte vi om vi også skulle se på investeringene til andre humanitære stiftelser.

Vi valgte å se på Kronprinsparets Fond, som er bygget opp ved hjelp av to store pengegaver fra den norske regjeringen.

Da kronprins Haakon og Mette Marit Tjessem Høiby giftet seg i august 2001, fikk de 4.503.436 kroner – én krone for hver innbygger – i bryllupsgave til sitt nystiftede Kronprinsparets Humanitære Fond.

Totalt kom det inn nesten seks millioner kroner til fondet i forbindelse med bryllupet. Og på kronprinsparets 5-års bryllupsdag i 2006 kom en ny gavesjekk fra regjeringen, over 4,6 millioner kroner.

I årsregnskapet for 2013 gikk det frem at fondet ved utgangen av det året hadde en kapitalbase på 19 millioner kroner. Av dette var 15,7 millioner kroner plassert i tre ulike aksjefond; Nordea Likviditet II, Nordea Norge Verdi og Nordea Internasjonale Aksjer II.

Vi gjennomgikk deretter porteføljelistene for alle disse fondene, og så at stiftelsen gjennom fondet Nordea Internasjonale Aksjer II var eksponert i en rekke selskaper som i mange år er blitt anklaget for miljøødeleggelser, brudd på menneskerettigheter og annen uetisk virksomhet.

Kronprinsparet har i en årrekke engasjert seg i internasjonale miljø-og menneskerettighetsspørsmål. Blant annet har kronprinsen vist et særlig engasjement for å bekjempe den omfattende ødeleggelsen av regnskog, senest ved et besøk i Indonesia i 2012.

Vi mente det derfor var relevant å sette søkelys på at Kronprinsparets fond indirekte var medeiere i flere selskaper som er anklaget for store miljøødeleggelser og brudd på menneskerettigheter. Blant annet det amerikanske oljeselskapet Occidental, som er anklaget for bevisst å ha dumpet flere hundre tusen fat giftig avfall daglig gjennom 30 år, og slik ha ødelagt store deler av den tropiske regnskogen i Peru. Selskapet inngikk i fjor høst en minnelig avtale med befolkningen som er berørt av ødeleggelsene.

Fondet var også medeiere i verdens største gruveselskap, BHP Billiton, som til store protester fra lokalbefolkningen og miljøbevegelsen planlegger å anlegge en stor kullgruve på indonesisk Borneo. Ifølge daglig leder Dag Hareide i Regnskogfondet planlegges det å bygge en 424 kilometer lang jernbanelinje for å frakte kullet ut av området, som vil gå gjennom både karbonrike torvmyrer og regnskogområder.

Kronprinsparets Fond var også medeiere i det franske oljeselskapet Total, som i 2013 ble ekskludert fra investeringsporteføljen til de norske KLP-fondene på grunn av et av Totals datterselskaper sin letevirsomhet utenfor Vest Sahara. KLP konkluderte med at virksomheten kunne knyttes til brudd på grunnleggende etiske normer.

Videre hadde fondet investeringer i oljeselskapet ConocoPhillips, som ifølge Greenpeace driver omstridte operasjoner i flere land. Og i energiselskapet GDF Suez, som ifølge Framtiden i våre hender er under jevnlig kritikk fra organisasjoner som jobber med rettigheter og tilgang til vann.

Fondet hadde også midler i et japansk selskap som står på det svenske fredsforskningsinstituttets (SIPRI) liste over verdens våpenselskaper. Dette bekreftet to av instituttets forskere, Sam Perlo-Freeman og Siemon Wezeman, via SIPRIS kommunikasjonsdirektør Stephanie Blenckner, til oss 16. september 2014.

Da VG og E24 konfronterte Kronprinsparets Fond med funnene, kunne daglig leder Solfrid Flateby opplyse at fondet hadde solgt seg ut av det aktuelle fondet 18. august 2013.

Det nesten ironiske var at vi begynte å jobbe med stiftelsens investeringer 21. august, altså tre dager etter at den hadde solgt seg ut av de investeringene vi først gransket. Erfaringen fra første runde med at vi for tidlig «avslørte» hva vi jobbet med, førte i neste omgang til at vi brukte mye tid på noe hvor fakta var endret bare dager før vi begynte å jobbe med det. Likevel mener vi at det var en riktig beslutning å vente så lenge som mulig med å konfrontere kronprinsparets stiftelse med de funn vi hadde gjort.

Flateby opplyste at alle investeringene nå var flyttet over i fondet Nordea Plan 30, som en konsekvens av at styret i fondet i desember året før hadde vedtatt en ny investeringsstrategi.

Vi undersøkte nå hvilke selskaper det nye fondet, Nordea Plan 30, var eksponert mot. Vi fant at Nordea Plan 30 hadde andeler i fondet Nordea North America, som igjen hadde aksjer i verdens største tobakksselskap Philip Morris. Dermed var Kronprinsparets Fond eksponert i et selskap som fire år tidligere var kastet ut av investeringsporteføljen til det norske Oljefondet, sammen med flere andre tobakksselskaper.

Til VG uttalte Flateby senere at de beklaget at fondets penger var investert i et tobakksselskap. I en sms skrev Flateby at fondet ville trekke seg ut av alle investeringer som ikke følger stiftelsens etiske standard. Tobakksindustrien er en av dem.

Samme dag VG publiserte saken, la Kronprinsparets Fond ut denne beklagelsen på sine hjemmesider:

Kronprinsparets Fond Like Page
October 23, 2014 · 🌐

I dag har VG sak om våre fondsplasseringer. Via Nordea (vår fondsforvalter) og deres investering i North America-fondet, er litt over 50.000 kroner av våre midler investerte i Philip Morris, noe vi synes er både svært beklagelig og leit.

Hvis våre midler har vært investert i selskap som ikke holder den etiske standarden vi skal ha, er vi de første til å beklage dette. Vi ønsker ikke at våre midler skal være investerte i for eksempel tobakksselskap og vi har en tydelig investeringsinstruks for hvilke krav vi stiller til etisk standard.

Vi ser svært alvorlig på dette og vurderer ulike tiltak.

Kronprinsfondet har penger i tobakksgigant
Først ble Haakon og Mette-Marits fondsmillioner plassert i selskaper som beskyldes for å ødelegge miljøet. Senere havnet noe av pengene i verdens største tobakksselskap.

E24.NO | BY JO ANDRE AAKVIK (E24), FRANK HAUGSBØ

Like · Comment · Share

7.4. Grafisk fremstilling

Ett av de største problemene vi fikk var å begrense størrelsen på de innledende artiklene. Det var åpenbart at vi måtte sette tonen med å trekke frem de omstridte investeringene allerede i den innledende artikkelen. Det dreide seg om fire organisasjoner, som via fem aksjefond hadde investert penger i minst 16 kontroversielle selskaper.

Innledningsvis forsøkte vi å illustrere investeringene med grafikk, men dette viste seg å være utfordrende, siden materialet syntes lite egnet for grafisk fremstilling.

Aakvik og Haugsbø insisterte derfor på at manus måtte inkludere en grundig beskrivelse av organisasjonenes investeringer. Problemet var – som redaksjonsledelsen påpekte – at den innledende artikkelen da ble alt for lang. Den var på over 10.000 tegn, mens vi maksimalt hadde 7.000 tegn til rådighet i papir.

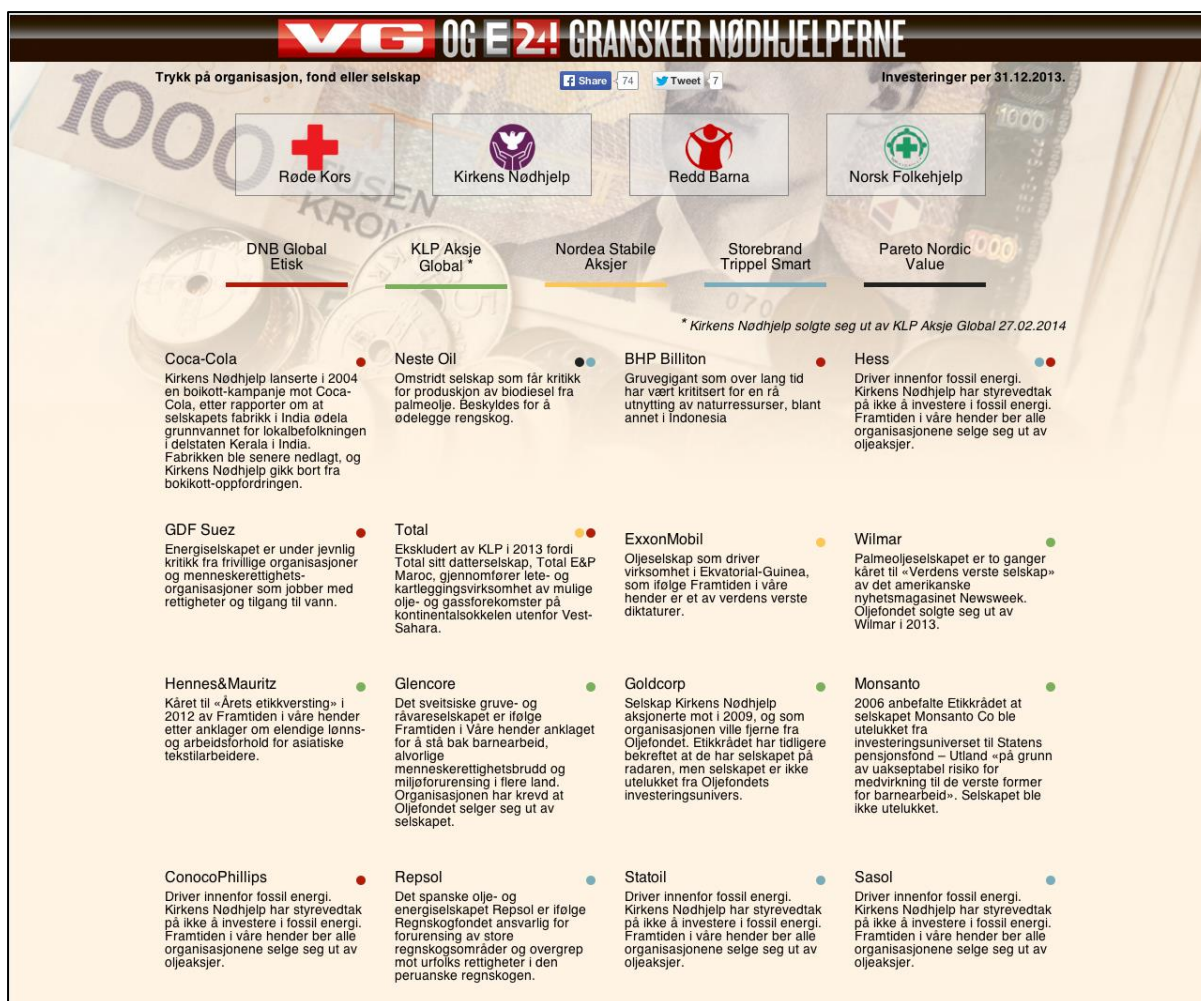
Vi kladdet noen spede forsøk å lage forskjellige utgaver av manus til nett og papir, men forkastet også denne idéen. Da var det uunngåelig å gå tilbake til tegnebordet for å gjøre et siste forsøk på å flytte vesentlige deler av manus over i grafikk.

Aakvik gjorde et forsøk med Notability – en app som gjør det mulig å skrive og tegne med pennen på iPad – der man blant annet kan skalere opp og ned tekst og tegninger.

Etter å ha skrevet inn alle navn på hjelpeorganisasjoner, fond og aksjeselskaper, ble Aakvik sittende å flytte rundt på boksene. Sakte fant grafikken sin form. Vi utvidet med en forklarende tekst på alle aksjeselskapene.

Mens Aakvik i sitt første utkast trakk piler mellom alle hjelpeorganisasjoner, fond og aksjeselskaper, foreslo E24s grafiker Sindre Gulseth at vi isteden skulle lage en grafikk der gjorde koblingene mellom organisasjonene og deres investeringer i form av å tone opp og ned koblingene når brukerne trykket på de forskjellige boksene. Da fikk vi ryddet vekk alle pilene som forstyrret totalinntrykket av grafikken. Den ble nå penere, enklere og lettere å bruke.

Slik så det første utkastet til Aakvik ut:

For at grafikken skulle «leve» uavhengig av de enkelte sakene opprettet vi en egen spesialseksjon som kunne lenkes til alle sakene vi publiserte. [Her er en lenke til denne spesialseksjonen.](#)

Som nevnt tidligere benyttet vi også en interaktiv grafikk med organisasjonenes pengeplasseringer. Ved å trykke på årstallene fremstilles pengeplasseringene år for år.

Da vi skulle bringe en oversikt over samfunnstoppenes inntog i organisasjonene stod vi overfor samme problem som i den første saken med at presentasjonen av de enkelte personene tok mye plass. Det løste vi ganske enkelt ved å lage en bildeserie med presentasjon av 28 av de etter vårt skjønn viktigste og mest profilerte samfunnstoppene.

8. Etiske problemstillinger

Bistand og u-hjelp er et tema som setter sterke følelser i sving, og vi var underveis klar over at artikkelserien kunne gi ammunisjon til miljøer som tradisjonelt er svært kritiske til norsk engasjement i den tredje verden. Dette er miljøer vi personlig ikke identifiserer oss med. Heller tvert om, vi er av den oppfatning at hjelpeorganisasjonene gjør viktig arbeid som med rette berømmes i media.

Nettopp derfor er det viktig at pressen også setter kritisk søkelys på bistandssektoren. På den måten vil kritikkverdige forhold avdekkes, og grunnlaget for kritikk mot organisasjonene på sikt bli mindre.

I etterkant av publisering fikk vi en noen eposter fra lesere, med sterke synspunkter på norsk bistand, men kanskje færre og mindre kritiske enn vi fryktet. Fra nettmedia vet vi av erfaring at det er viktig å overvåke kommentarfeltet nøye når tema er innvandring og bistand. Vi var ekstra påpasselige med å overvåke kommentarfeltet i de nettpubliserte artiklene.

Etter at VG og E24 først startet å jobbe med dette prosjektet, ble det klart at VG-journalist Frank Haugsbøs bror Håkon Haugsbø gikk fra jobben som programleder i NRKs Brennpunkt-redaksjon til jobben som kommunikasjonssjef i Kirkens Nødhjelp.

Fra vi først ble kjent med denne opplysningen, ble all kontakt med Kirkens Nødhjelp gjort av E24s reporter. En informasjonsboks om denne problemstillingen fulgte de aller fleste sakene som ble publisert.

9. Problemer underveis i prosessen

Da vi i startfasen tok kontakt med en rekke forskere som hadde spesiell kompetanse på bistands- og organisasjonsfeltet, var det flere som ikke ville uttale seg. En av forskerne oppga at han hadde skrevet en rapport på oppdrag ra en av organisasjonene. En annen svarte at han ikke hadde mulighet til å bidra. Noen svarte aldri på henvendelsen vår.

Dette førte til at vi måtte gå nye runder for å få forskere med kompetanse på feltet, i tale. Til slutt stod vi igjen med fire professorer, en tidligere statsråd og en redaktør som vi anser for å være noen av landets mest kunnskapsrike når det gjelder organisasjonskultur og bistands- og nødhjelpsarbeid.

Vi opplevde ved flere tilfeller at det var vanskelig å få tak i bilder av organisasjonenes ledere og styreledere på oppdrag i felt. CARE Norge oppga at de ikke hadde bilder av styreleder Turid Nyeggen i felt. Plan Norge oppga også at de ikke hadde bilder av styreleder Jan Erik Korssjøen på feltoppdrag.

Da VG spurte Plan Norge om å få bruke bilder av styremedlem Bjarne Håkon Hanssen på feltbesøk i Senegal i oktober 2009, fikk vi nei til dette, med den begrunnelsen at Hanssen på dette tidspunktet ikke hadde gått inn i styret i organisasjonen.

Bjarne Håkon Hanssen var i Senegal med Plan Norge i september 2009. I oktober samme år ble det kjent at han ville gå av som statsråd. I desember 2011 ble han innvalgt i Plan-styret.

9.1. Samarbeid og mottrekk

Siden prosjektet strakk seg over lang tid møtte vi motstand i form av samarbeid og mottrekk fra organisasjonene vi rettet søkelyset mot.

I ettertid har vi fått kunnskap om at minst en av organisasjonene vi undersøkte, var informert om hva vi skulle i gang med, før vi tok kontakt med de seks organisasjonene. Likedan opplevde vi underveis at organisasjonene informerte hverandre om våre henvendelser. Ved et tilfelle gjenga en ansatt i Røde Kors informasjon som bare en halvtime tidligere var gitt Kirkens Nødhjelp på telefon.

26. februar 2014 sendte E24s reporter Jo Andre Aakvik en epost til kommunikasjonssjef Håkon Haugsbø i Kirkens Nødhjelp, med flere spørsmål rundt organisasjonens fondsplasseringer.

Fra: Aakvik, Jo Andre
Til: hakon.haugso@hca.no
Kopi:
Emne: Spørsmål fra E24

Sendt: on 26.02.2014 14:52

Hei

Sender deg som avtalt en e-post med spørsmål i forbindelse med reportasjeserien vi har planlagt med bistandsorganisasjonenes økonomiske midler.

Som sagt, dette var et prosjekt som startet en gang i fjor høst, og hvor en tidligere kollega Stine Grihamar hentet inn informasjon på slutten av fjoråret. Siden det nå har gått noen måneder og vi har hatt et årsskifte i mellomtiden, vil vi gjerne oppdatere det tallmaterialet vi har. Fra Stine har jeg fått en oversikt som viser at Kirkens Nødhjelp ved utgangen av 2012 hadde 129 millioner kroner i bankinnskudd og 117 millioner kroner plassert i verdipapirer.

I tillegg har vi fått en oversikt datert 31. august som viser en oversikt over de investeringer Kirkens Nødhjelp har gjort via Formuesforvaltning.

Mine spørsmål blir da som følger:

- 1) Hva er det mest oppdaterte tallet på økonomiske midler dere kan gå ut? Hva sitter dere på kontanter, obligasjoner, fond, aksjer og andre verdipapirer? Og hva er fordelingen av disse?
- 2) Hvordan er kapitalen plassert i finansmarkedet? Er dere fortsatt inne i de samme fondene/verdipapirene som i fjor høst, eller er det gjort endringer i porteføljen? ER det mulig å få tilsendt en nyere versjon av den oversikten vi fikk som var oppdatert per 31. august i fjor?

Ett av spørsmålene var:

«Hva er det mest oppdaterte tallet på økonomiske midler dere kan gå ut med? Hva sitter dere på i kontanter, obligasjoner, fond, aksjer og andre verdipapirer? Og hva er fordelingen av disse? Hvordan er kapitalen plassert i finansmarkedet? Er dere fortsatt inne i de samme fondene/verdipapirene som i fjor høst, eller er det gjort endringer i porteføljen? Er det mulig å få tilsendt en nyere versjon av den oversikten vi fikk som var oppdatert per 31. august i fjor?»

Dagen etter la Kirkens Nødhjelp ut en pressemelding på sine hjemmesider, der organisasjonen bekjentgjorde at de hadde trukket sine investeringer i det omstridte gruveselskapet.

Saken ble omtalt i Vårt Land og i Dagbladet 27. februar. Dagbladet skriver at «det var tirsdag denne uken at Kirkens Nødhjelp fikk bekreftet fra fondsforvalterne at de var en av eierne i Goldcorp. Da trakk de umiddelbart investeringene sine».

- Denne saken illustrerer hvor komplisert og fragmentert finansøkonomien har blitt, når heller ikke Kirkens Nødhjelp klarer å handle som vi prediker, sa kommunikasjonssjefen til avisen.

KN refser gruveselskap - eide aksjer i samme selskap

Kirkens Nødhjelp (KN) er sterkt kritisk til gruveselskaper som henter ut edle metaller i fattige land. Men KN eide selv aksjer i gullselskapet Goldcorp.

Bjørgulv K. Bjåen

Publisert 27. februar 2014

Kanadiske Goldcorp leter etter gull i mange land. Men gruvedriften er kontroversiell. Selskapet blir beskyldt for miljødeleggelse og brudd på urfolks rettigheter. Derfor har Kirkens Nødhjelp tidligere bedt Etikkrådet til Statens pensjonsfond utland om å granske Goldcorps aktivitet i Guatemala. Her driver selskapet en stor gullgruve vest i landet. KN har utfordret Etikkrådet da Oljefondet eier aksjer for vel en milliard kroner i Goldcorp.

«Mayagull betaler vår pensjon», skrev KN da de presenterte bekymrede funn fra partnerorganisasjonen i Guatemala for en tid tilbake.

Eide aksjer. Nå viser det seg at KN hadde investert 20.000 kroner nettopp i Goldcorp gjennom en fondsinvestering i livforsikringsselskapet KLP. Da KN oppdaget investeringen, trakk seg ut av fondet.

– En slik investering er stikk i strid med det Kirkens Nødhjelp står for og arbeider for. Våre penger skal ikke investeres i skitten gruveindustri, sier kommunikasjonssjef Håkon Haugsbø i Kirkens Nødhjelp.

Organisasjonen vedtok før jul nye retningslinjer for investeringer, som blant annet innebærer at KN ikke investerer i fossil energi. Det er også utarbeidet nye etiske retningslinjer for organisasjonens samarbeid med næringslivet, forteller Haugsbø.

Det Kirkens Nødhjelp ikke informerte om i pressemeldingen, og som heller ikke kom frem i omtalen i media, var at organisasjonen også hadde investeringer i en rekke andre omstridte selskaper gjennom det samme aksjefondet som hadde andeler i Goldcorp.

KLP AksjeGlobal, som KN opplyste at de solgte seg ut av, hadde ved utgangen av 2013 også aksjer i blant annet aksjer i palmeoljeproduzenten Wilmar, såfrøsekselskapet Monsanto og gruve- og råvareselskapet Glencore.

I en epost sendt 24. juni spurte Jo Andre Aakvik Kirkens Nødhjelp om organisasjonen var klar over at fondet også var inne i disse selskapene, og hvorfor dette i så fall ikke ble opplyst i pressemeldingen som ble lagt ut på KN sine hjemmesider 27. februar. I en epost sendt samme dag svarte kommunikasjonssjef Håkon Haugsbø dette i en epost:

«Da vi fant investeringen i Goldcorp besluttet vi å selge vår andel i KLP umiddelbart. Deretter ba vi om en sjekk på andre selskaper, deriblant Glencore. Ingen av de navngitte selskapene var da lenger i porteføljen.»

Fondet DNB Global Etisk, som Kirkens Nødhjelp også hadde andeler i, hadde på dette tidspunktet aksjer i det franske oljeselskapet Total. KLP-fondene i Norge ekskluderte i 2013 selskapet fra sine investeringer. Eksklusjonen var begrunnet med at Totals datterselskap Total E&P Maroc gjennomførte lete- og kartleggingsvirksomhet av mulige olje- og gassforekomster på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara.

«KLP og KLP-fondene anser investeringene i Total S.A. å være i strid med KLP og KLP-fondenes retningslinjer for ansvarlige investeringer og at Total E&P Marocs virksomhet på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara knyttes til brudd på grunnleggende etiske normer, skrev selskapet i en redegjørelse for eksklusjonen.»

Gjennom DNB Global Etisk var Kirkens Nødhjelp også medeier i The Coca-Cola Company. I 2004 lanserte Kirkens Nødhjelp en boikott-kampanje mot Coca-Cola, etter rapporter om at selskapets fabrikk i India ødela grunnvannet for lokalbefolkningen i delstaten Kerala. Kirkens Nødhjelp oppfordret folk i Norge til å boikotte alle drikker produsert av Coca-Cola, og etter massiv internasjonal oppmerksomhet vedtok forurensingstilsynet i India å stenge fabrikkene i 2005.

KN var også eksponert i GDF Suez, BHP Billiton og ConocoPhillips gjennom dette fondet.

I eposten sendt 24 juni opplyste Kirkens Nødhjelp at de ville selge andelene i DNB Global Etisk, fordi fondet hadde flere aksjeposter innen fossil energi.

«Salget av andelene i DnB-fondet er en direkte konsekvens av styrevedtaket om å ikke investere i fossil energi, men vi har ventet med å iverksette dette til vi hadde avtale med en ny kapitalforvalter», skrev kommunikasjonssjefen.

Samme dag som epost-utvekslingen fant sted, 24. juni, sendte Kirkens Nødhjelp ut en pressemelding, med en fylldig redegjørelse for hvordan organisasjonen hadde organisert sin økonomi. Heller ikke her ble det gitt detaljer om hvilke selskaper organisasjonen var medeier i.

- Det er fokus på bistands- og nødhjelpsorganisasjoners kapitalbeholdning i media, skrev Kirkens Nødhjelp, en uke før VG og E24 startet publiseringen av artikkelserien.

Videre:

- Kirkens Nødhjelp bygger om hele organisasjonens aksjeforvaltning. Det betyr strengere kontroll, og salg av en rekke aksjeposter.

Kirkens Nødhjelps økonomi

Det er fokus på bistands- og nødhjelpsorganisasjoners kapitalbeholdning i media. Her kan du lese Kirkens Nødhjelps begrunnelse for vår organisering av vår økonomi

Om Kirkens Nødhjelps økonomi:

Kirkens Nødhjelp hadde likvide midler i Norge på 108 millioner og i utlandet på 64 millioner tilsammen ca 172 millioner ved årsskiftet. Men årsregnskapet gir ikke et korrekt bilde for Beløpet svinger gjennom året pga. få og store utbetalinger fra de største bidragsyterne som f.eks. UD, Norad og FN.

I tillegg er 102 millioner kroner plassert i verdipapir. Dette tilsvarer om lag Kirkens Nødhjelps egenkapital. Denne kapitalen gjør det mulig for Kirkens Nødhjelp å raskt respondere på, og finansiere akutte nødhjelpsbidrag, slik som på Filippinene i november 2013. Denne egenkapitalen gjør også at Kirkens Nødhjelp kan oppfylle krav til «forsvarlig drift» som arbeidsgiver for 1100 ansatte verden over. Kirkens Nødhjelp har også et klart mandat fra våre oppdragsgivere om å jobbe der det er aller vanskeligst – og her er den økonomiske risikoen stor. Reserven vår skal kunne sikre at folk som trenger hjelp faktisk får den – også i områder hvor det kan vise seg vanskelig å sikre den type rapportering som kreves for å kunne få støtte fra donorer.

I en redegjørelse om organisasjonens økonomi som ble lagt ut på Kirkens Nødhjelp sine hjemmesider på første publiseringsdag, ble investeringen i gruveselskapet Goldcorp beklaget enda en gang. Investeringene i andre omstridte selskap ble ikke nevnt nå heller.

Utdrag fra pressemeldingen:

Ut av GoldCorp

Kirkens Nødhjelp har hatt deler av vår egenkapital plassert i to av Norges mest velrennomerte fond som forvaltes av Kommunal Landspensjonskasse. I februar i år oppdaget vi at ett av disse fondene hadde kjøpt aksjer for 20 000 kroner av våre midler i GoldCorp, et kanadisk gruveselskap som vi mener forårsaker miljøødeleggelser og fordrivelse av urfolk i Guatemala. Vi trakk omgående våre investeringer ut av dette fondet, og tok kontakt med våre guatemalanske partnere og beklaget dette.

Nye rutiner

Kirkens Nødhjelp mener fortsatt at det er mest fornuftig å investere gjennom fond. Investeringer kan bidra til å skape gode arbeidsplasser, og som investor har man mulighet til å styrke miljøvennlige, etiske virksomheter. Likevel innser vi at det er krevende å investere på en god måte, og vi har derfor gjennomgått våre rutiner, retningslinjer og ikke minst samarbeidspartnere.

Kirkens Nødhjelp vil fremover foreta en manuell kontroll av alle våre investeringer. Vi har besluttet å avslutte samarbeidet med vår nåværende fondsforvalter, og til høsten får vi en ny samarbeidspartner, Danske Capital, gjennom Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap. Allerede har vi interne retningslinjer mot investeringer i våpen, pornografi, gambling, tobakk, narkotika og alkohol. I tillegg har vi besluttet at Kirkens Nødhjelp ikke skal investere i fossil energi som olje og gass, og ikke i hedgefond.

Publisert: 01.07.2014

28. oktober 2012 sendte VG og E24 en omfattende spørsmålsrekke til Norges Røde Kors om organisasjonens investeringer og fondsplasseringer. Tre dager senere kom det svar fra økonomisjef Andre Støylen.

Fra: André Støylen <andre.stoylen@redcross.no> Sendt: to 31.10.2013 12:04
 Til: Haugsbø, Frank
 Kopi:
 Emne: Svar på spørsmål

Hei, og takk for hyggelig samtale på telefon. Her er våre svar på spørsmålene som ble stilt i e-post fra deg (Røde Kors' svar i rødt):

--

Jeg jobber sammen med to kolleger i nettstedet E24 med en sak om de store hjelpeorganisasjonenes økonomi. Vi har gjennomgått regnskapstall og annet materiale over en tiårsperiode, som viser at de seks organisasjonene vi har sett på samlet har økt verdien av aksjeinvesteringer og andre verdipapirinvesteringer betydelig i perioden. Verdien utgjør nå 2,7 milliarder kroner. I 2003 hadde organisasjonene plassert mindre enn en milliard i aksjer og andre verdipapirer. Ved utgangen av 2012 hadde organisasjonene samlet over en milliard kroner i kontanter og bankinnskudd.

Ved siste årsskifte hadde Norges Røde Kors 119 millioner kroner i bankinnskudd og kontanter, i tillegg til 42 millioner kroner i aksjer og andeler og over to milliarder kroner i «andre markedsbaserte finansielle instrumenter». I 2003 var vel 535 millioner kroner investert i verdipapirer.

* Vi har lagt tallmaterialet frem for flere eksperter og forskere. En sier at utviklingen er et uttrykk for at organisasjonene har for mye penger, i forhold til aktivitetsnivået. Hvordan ser dere på en slik påstand?

Vi er ikke enige i en slik påstand. Her må man skille mellom den kapitalen en organisasjon har og hvor store de årlige inntektene er. I perioden med automatinntekter satte Røde Kors til side midler, for å kunne bruke avkastningen til humanitære formål etter at disse inntektene falt bort i 2007. I årene etter 2007 har Røde Kors brukt mer penger på humanitære aktiviteter enn vi har fått inn i inntekter. På tross av at inntektene fra automatene falt bort har Røde Kors opprettholdt den humanitære innsatsen på et høyt nivå. Dette skyldes at vi hvert år har brukt den forventede realavkastningen fra finansporteføljen.

* En annen sier at når organisasjonene går aggressivt ut og samler inn penger, må de sørge for at de har kapasitet til å gjennomføre prosjektene relativt raskt. Skjer det at det samles inn penger til konkrete katastrofer og prosjekter som av ulike grunner ikke blir brukt til det øremerkede formålet?

Innsamlede midler går alltid til det formålet de er innsamlet til. Alle innsamlede midler øremerkes i regnskapet og brukes av dem fellesskapet. Innsamlede midler plasseres ikke i aksjer og obligasjoner.

* Hvorfor er det nødvendig for Norges Røde Kors å ha over to milliarder kroner plassert i verdipapirmarkedet?

Finansporteføljen er midler som ble bygget opp i tiden med automatinntekter, og kan sies å være Røde Kors' «oljefond». Formålet er å gi avkastning som gir forutsigbare inntekter til Røde Kors' humanitære arbeid hvert eneste år. Forvaltningen skal være slik at de årlige inntektene sikres inn i fremtiden, altså at porteføljen opprettholder sin realverdi. Etter at automatinntektene bortfalt i 2007 har ikke Røde Kors tilført midler til finansporteføljen. Det som har vært av økning etter 2007 skyldes først og fremst at porteføljen har steget i verdi.

Vi må til enhver tid sikre at vi har penger til å møte humanitære behov som oppstår. Røde Kors må kunne sette i gang hjelpetiltak – også før vi har fått tilsagn om støtte fra offentlige myndigheter. For eksempel tok Røde Kors beslutning om å sende et feltsykehus til Haiti allerede morgenen etter det store jordskjelvet i 2010, uten at vi da visste om vi kom til å få finansiering fra offentlige midler eller innsamlinger.

Da VG og E24s reportere senere var inne på Norges Røde Kors sine nettsider, oppdaget vi at nesten hele spørsmålsrekken, og Norges Røde Kors sine svar, var lagt ut på organisasjonens sider som omhandlet Røde Kors sin økonomi, under tittelen «Ofte stilte spørsmål». I tillegg til å kopiere VG og E24 sine spørsmål, hadde organisasjonen også laget sine egne spørsmål, som de hadde svart på.

Ofte stilte spørsmål

Har organisasjonene for mye penger, i forhold til aktivitetsnivået?

Årlig har Røde Kors et humanitært budsjett på 1,2 milliarder kroner. Dette går til aktiviteter i Norge og internasjonalt. Gjennom våre frivillige aktiviteter hjelper vi tusenvis av mennesker over hele verden og det er vi stolte over. I forhold til vårt aktivitetsnivå skiller organisasjonen mellom den kapitalen vi har og hvor store våre årlige inntekter er. I perioden med automatinntekter satte Røde Kors til side midler, for å kunne bruke avkastningen til humanitære formål etter at disse inntektene falt bort i 2007. I årene etter 2007 har Røde Kors brukt mer penger på humanitære aktiviteter enn vi har fått inn i inntekter. På tross av at inntektene fra automatene falt bort har Røde Kors opprettholdt den humanitære innsatsen på et høyt nivå. Dette skyldes at vi hvert år har brukt den forventede realavkastningen fra finansporteføljen. Røde Kors sin andel av spilleoverskuddet (215,158 mill. kr.), som skal kompensere for bortfallet av automatinntektene, er mindre enn halvparten av gjennomsnittet for det Røde Kors hadde i automatinntekter i året de siste 8 årene (med automater).

Skjer det at det samles inn penger til konkrete katastrofer og prosjekter som av ulike grunner ikke blir brukt til det øremerkede formålet?

Innsamlede midler går alltid til det formålet de er innsamlet til. Alle innsamlede midler øremerkes i regnskapet og bruken av dem følges nøye. Innsamlede midler plasseres aldri i aksjer og obligasjoner. Røde Kors er en organisasjon som samler inn midler, men som også må ha kapasitet til å gjennomføre tiltakene innenfor en rimelig tid. Når Røde Kors samler inn midler, blir midlene raskt brukt til å hjelpe de som trenger det. I noen tilfeller som f.eks. ved Tsunamikatastrofen i desember 2004 og jordskjelvet på Haiti i januar 2010 har det blitt innsamlet store beløp, og det har vært behov for innsats i relativt lang tid etter katastrofen. I disse tilfellene har det vært fornuftig å disponere midlene over flere år, og dette har også blitt kommunisert til Røde Kors' givere.

Hvorfor er det nødvendig for Røde Kors å ha over to milliarder kroner plassert i verdipapirmarkedet?

Finansporteføljen er midler som ble bygget opp i tiden med automatinntekter. Dette er Røde Kors' oljefond. Formålet er å skape en forutsigbarhet i Røde Kors' humanitære arbeid. Forvaltningen skal være slik at de årlige inntektene sikres inn i fremtiden, altså at porteføljen opprettholder sin realverdi. Etter at automatinntektene bortfalt i 2007 har ikke Røde Kors tilført midler til finansporteføljen. Det som har vært av økning etter 2007 skyldes først og fremst at porteføljen har steget i verdi. Røde Kors må, til enhver tid, sikre at vi har penger til å dekke de humanitære behovene som oppstår. Vi må kunne starte prosjekter, for eksempel store utsendelser av feltsykehus som ved Haiti, også når vi ikke får, eller bare får en brøkdel av kostnadene dekket av UD/ECHO. Denne beredskapen sikrer Røde Kors gjennom det humanitære fondet. Det sikrer at Røde Kors kan handle umiddelbart. Røde Kors' mandat er å være tilstede for sårbare mennesker når de trenger oss mest. Det må vi være i stand til å gjøre, uavhengig av politiske prioriteringer og eksterne inntektskilder. Å ha egne midler er avgjørende for å kunne utføre en sentral del av vårt arbeid; å respondere raskt på katastrofer.

Dette tolket vi som et åpenbart forsøk på å ta luften ut av prosjektet vi jobbet med, men vi konfronterte aldri Røde Kors med dette.

9.2 Plassproblemer

Materialet vi forsøker å dekke over i artikkelserien er stort, det inkluderer flere hjelpeorganisasjoner, aksjefond, aksjeselskaper og enkeltpersoner.

Et gjennomgående problem var at presentasjonen av funnene krevde stor plass. Som nevnt i kapittelet om grafisk fremstilling lykkes det etter hvert å løse mye av plassproblemene ved bruk av grafikk.

Et problem lot seg derimot ikke løse på den måten, nemlig tilsvar.

I alt var det seks organisasjoner som ble satt under lupen. Vi mottok lange svar og forklaringer på de spørsmål vi stilte alle seks. Vi måtte med svarene i hånd ta stilling til hvordan alle skulle få svare for seg. To sentrale spørsmål var hvorvidt vi det var godt nok at en organisasjon svarte på vegne av flere, og om det var et poeng at alle skulle få like stor plass i tilsvaret.

Løsningen ble at vi laget et vinklet, redigert manus til bruk i papiravisen. Dette manuset ble satt sammen uten å skule til «rettferdighet» med hensyn til omfanget på svaret fra hver enkelt organisasjon. Det samme manuset ble også presentert på forsiden av VG og E24, men lenket til seks egne artikler hvor vi ga større plass til hver enkelt organisasjons svar.

9.3. Spesielle erfaringer

Hennes&Mauritz har klaget VG og E24 inn til Pressens Faglige Utvalg etter artikkelen som ble publisert 1. juli. Hennes&Mauritz mener publiseringen til VG og E24 bryter med god presseskikk av tre hovedårsaker, og i klagen skriver kleskjeden blant annet:

* VG/E24 benytter kampanjeorganisasjonen Framtiden i våre hender ukritisk som kilde for å plassere H&M i kategorien «omstridte aksjer», uten at det er søkt etter å balansere informasjonen med uhildet/nøytrale etikkekspert (eller andre type eksperter).

* VG/E24 plasserer H&M i kategorien «omstridte aksjer» og med stort bilde ved siden av VGs per definisjon «verdens verste selskap», uten at plasseringen understøttes på saklig grunnlag eller henvisningen har dekning i stoffet. Dette er tabloide grep som gjør at leseren vil oppfatte det som om H&M er en omstridt aksje og hører til i VG/E24 per definisjoner «verdens verste firma».

* H&M har ikke blitt kontaktet av VG og/eller E24 i forkant av artiklene, og dermed heller ikke hatt mulighet til å komme med tilsvar på påstandene eller rette opp faktafeil før disse ble trykket og publisert.

VG og E24 er ikke enig i at omtalen var et brudd med god presseskikk.

Saken var ikke ferdigbehandlet i PFU da denne rapporten ble levert 14. januar 2015.

10. Konsekvenser

Totalt publiserte vi 26 artikler i perioden 1. til 8. juli. Åtte artikler ble publisert i papiravisen og på nett. 18 artikler ble publisert kun på nett. Fire oppfølgingsartikler ble publisert i august og oktober 2014.

Etter VG og E24s avsløringer, varslet Norsk Folkehjelp at de ville trekke seg ut av hedgefond. Samtidig kunngjorde organisasjonen at de ville gjennomgå alle sine aksjefond.

Kirkens Nødhjelp tok også selvkritikk etter at VG og E24 kunne fortelle at organisasjonen hadde investert i selskaper de selv hadde kritisert og boikottet.

Samme dag VG publiserte saken, skrev Kirkens Nødhjelp på sin hjemmeside:

«Kirkens Nødhjelp vil fremover foreta en manuell kontroll av alle våre investeringer. Vi har besluttet å avslutte samarbeidet med vår nåværende fondsforvalter, og til høsten får vi en ny samarbeidspartner, Danske Capital, gjennom Kristen-Norges Innkjøpsfellesskap.»

Redd Barna varslet også at de ville ta en ny vurdering av sine investeringer i det finske biodieselskapet Neste Oil og det spanske oljeselskapet Repsol gjennom fondet Storebrand Trippel Smart.

VG og E24 kunne i sommer fortelle at under halvparten av organisasjonene som ble tildelt NRKs Innsamlingsaksjon i perioden 1997-2008, klarte å bruke opp pengene innen fristen på fem år. TV-aksjonen innbrakte nesten 1,9 milliarder kroner i denne perioden.

Etter avsløringen om at flere av disse organisasjonene hadde investert i selskaper som er beskyldt for miljøødeleggelser og brudd på menneskerettigheter, vedtok NRKs Innsamlingsråd i høst nye retningslinjer som skal sikre at midler fra TV-aksjonen ikke plasseres i omstridt virksomhet.

- Midlene fra TV-aksjonen er det norske folks penger. Vi ønsker at midlene skal plasseres på en best mulig etisk måte, sa sekretær i NRKs Innsamlingsråd, Erik Berg-Hansen, til VG i slutten av august.

4. november ble et nytt etisk avsnitt lagt inn i rådets retningslinjer.

- VG-artiklene i sommer om bistandsorganisasjonenes «uetiske» pengeplasseringer er en av årsakene til at vi har satt forgang i dette arbeidet, sa Berg-Hansen.

Etter VG og E24s avsløring om at humanitær bistand gitt til store norske hjelpeorganisasjoner er investert i aksje- og verdipapirmarkedet på børsen i mottagerlandet, varslet Utenriksdepartementet nye retningslinjer overfor organisasjonene.

- Utenriksdepartementet vil nå gå gjennom avtaletekstene vi bruker når vi gir støtte. Betingelsene for bruken må være krystallklar og vi må ha fullt innsyn i hvordan midlene vi gir blir brukt, opplyste statssekretær Hans Brattskar til VG og E24.

Han slo fast at departementet ville ha klarere avtaler med organisasjonene.

- Avtaleklausuler som hindrer oss fra å kreve pengene tilbake, kan vi ikke lenger leve med. I spesielt grove tilfeller av tillitsbrudd, bør vi kunne kreve hele tilskuddet tilbake, sier Brattskar.

I et intervju med VG publisert 19. november varslet utenriksminister Børge Brende strengere tiltak for å hindre misbruk av norske bistandsmidler. Han sendte samme uke et forslag til Stortinget med en rekke forslag til tiltak for å skjerpe kontrollen med pengene som blir bevilget, både via FN-systemet og norske hjelpeorganisasjoner, og han tok også til orde for hardere straffesanksjoner.

Blant annet foreslo regjeringen at det skal innføres et nytt krav om anbudsplikt overfor organisasjonene, der dette er mulig å gjennomføre.

- Det vil si at hvis en organisasjon får bidrag til å drive for eksempel et vanningsprosjekt som skal bidra til økt matproduksjon, så skal vi være sikre på at dette er lagt ut på anbud, slik at flere aktører er inne og gir pris.

Regjeringen foreslo dessuten å følge etter Sveriges praksis med å kreve tilbakebetaling av hele tilskuddsbeløpet i tilfeller der det foreligger særlig alvorlige avtale- og tillitsbrudd.

Utenriksministeren ville også ha en strengere holdning til FN-systemet, som ikke har vært underlagt det samme rapporteringsregimet som de frivillige organisasjonene.

Ifølge Brende ville dette skje når Norge skal forhandle om inngåelse av nye rammeavtaler med de største FN-organisasjonene.

- Vi vil kreve bedre rapportering om bruken av norske midler, raskere og bedre informasjon ved misligheter, og ikke minst om tilbakebetaling ved misligheter.

Storbritannia og Sverige har varslet et tilsvarende krav mot FN, og uken etter intervjuet med VG tok Brende opp saken under et møte med den britiske utenriksministeren William Hague.

11. Kilder

Underveis i prosjektet har vi hatt dialog med over 60 kilder, enten i form av personlige møter, på telefon eller per e-post. Noen har skiftet stilling eller arbeidssted etter at vi var i kontakt med dem.

Disse har vi snakket med eller kommunisert med på epost:

Anne Welle-Strand, professor Handelshøyskolen BI. Peggy S. Brønne, professor Handelshøyskolen BI. Indra de Soysa, professor Norges Naturvitenskapelige Universitet (NTNU). Karl Henrik Sivesind, forsker Institutt for samfunnsforskning. Bjørn H. Amland, redaktør Development Today. Terje Tvedt, professor Universitetet i Oslo. Erik Solheim, leder OECDs utviklingskomite. Nils Johan Waldenstrøm, investeringsdirektør Norges Røde Kors. Monica Sydgård, avdelingsleder Redd Barna. Andre Støylen, økonomidirektør Norges Røde Kors. Kristian Kjørkleiv, økonomidirektør Norges Røde Kors. Øistein Mjærum, kommunikasjons- og markedsdirektør Norges Røde Kors. Anne Cecilie Kaltenborn,

generalsekretær Leger Uten Grenser. Lene Christiansen, pressekontakt Amnesty Norge. Kristian Jahnren Øvretveit, kommunikasjonsrådgiver Caritas Norge. Martha Skretteberg, generalsekretær Caritas Norge. Per Inge Hjertaker, administrerende direktør Headvisor. Arne Gunnar Dokken, administrerende direktør Delphi Consulting AS. Børge Brende, utenriksminister. Jan Erik Korssjøen, styreleder Plan Norge. Dag J. Opedal, styremedlem Kirkens Nødhjelp. Jan Egeland, generalsekretær Flyktninghjelpen. Henrik Syse, forsker PRIO. Peter Warren, investeringsdirektør WarrenWicklund. Tom Staavi, økonomikomentator E24. Truls Gulowsen, leder Greenpeace Norge. Arild Hermstad, leder Framtiden i våre hender. Pia Gaarder, Fagsjef Framtiden i våre hender. Gunvor Wittersø Skancke, underdirektør Norad. Arne Sannes Bjørnstad, avdelingsdirektør Utenriksdepartementet. Astrid Versto, talsperson for utenriksministeren. Idar Kreutzer, styreleder Flyktninghjelpen. Turid Nyeggen, styreleder Care Norge. Gro Lindstad, daglig leder Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål FOKUS. Jan Elverum, generalsekretær Blå Kors. Morten Eriksen, generalsekretær Atlas-alliansen. Erik Berg-Hansen, sekretær NRKs Innsamlingsråd. Erik Hagen, Støttekomiteen for Vest-Sahara. Ragnhild Elisabeth Waagaard, seniorrådgiver klima og energi WWF-Norge. Leila Salazar-Lopez, direktør AmazonWatch. Valentina Stackl, kommunikasjonssjef EarthRights International. Jonathan Kaufman, juridisk direktør EarthRights International. Claus F. Nielsen, forvalter Nordea. Christine Tørklep Meisingseth, fondsforvalter Storebrand. Guy Nichols, informasjonssjef Aberdeen Asset Management. Steinar Lundstrøm, administrerende direktør Carnegie Asset Management. Tore Været, fondsforvaltere Pareto. Espen Brynsrud, kommunikasjonsrådgiver DNB. Johannes Stenwig, kommunikasjonssjef Nordea. Sasja Beslik, sjef for ansvarlige investeringer i Nordea. Christian Hansen, analysesjef Nordic Securities. Eric Moses, kommunikasjonssjef Occidental Petroleum. Stephanie Blenckner, kommunikasjonsdirektør Stockholm International Peace Institute. Håkon Haugsbø, kommunikasjonssjef Kirkens Nødhjelp. Rolf A. Vestvik, kommunikasjonssjef Flyktninghjelpen. Philip Crabtree, informasjonsleder Redd Barna. Nils Petter Mork, kommunikasjonssjef Leger Uten Grenser. Jorunn Strand Askeland, kommunikasjonsrådgiver Kirkens Nødhjelp. Tiril Skarstein, kommunikasjonsrådgiver Flyktninghjelpen. Ivar Christiansen, kommunikasjonsrådgiver Norsk Folkehjelp. Håkon Ødegaard, kommunikasjonssjef Norsk Folkehjelp. Jon Ragne Bolstad, markeds- og kommunikasjonssjef CARE Norge. Merete Agerbak-Jensen, informasjonssjef Unicef Norge. Gunnhild Pauline Baade, kommunikasjonsrådgiver Regnskogfondet. Solfrid Flateby, daglig leder Kronprinsparets Fond.

12. Skriftlige dokumenter

Årsregnskaper Norges Røde Kors 2003-2012

Årsregnskaper Kirkens Nødhjelp 2003-2012

Årsregnskaper Flyktninghjelpen 2003-2012

Årsregnskaper Redd Barna 2003-2012

Årsregnskaper Norsk Folkehjelp 2003-2012

Årsregnskaper Care Norge 2003-2012

Porteføljeliste Nordea Stabile Aksjer Global Etisk

Porteføljeliste Pareto Nordic Value

Porteføljeliste Storebrand Trippel Smart

Porteføljeliste KLP AksjeGlobal Indeks II

Porteføljeliste Carnegie Worldwide etisk

Porteføljeliste Pareto Nordic Alpha

Porteføljeliste DNB Global Etisk IV og V

Porteføljeliste DNB Miljøinvest

Porteføljeliste Omega Investment Fund

Porteføljeliste Sparinvest Ethical Global Value

Porteføljeliste Aberdeen Global Ethical

Porteføljeliste Pareto Nordic Return

Porteføljeliste Pareto aksje Norge

Porteføljeliste Omega Likviditet

Porteføljeliste Nordea Internasjonale Aksjer

Porteføljeliste Nordea Plan 30

Porteføljeliste North America Fund

Retningslinjer for Norges Røde Kors finansforvaltning, oppdatert 10. februar 2012.

Redd Barnas regler for finansplasseringer, vedtatt i styret 19/9 2011.

Etiske retningslinjer Norsk Folkehjelp, pr 31. mai 2013.

Etiske retningslinjer Kirkens Nødhjelp.

Kirkens Nødhjelp – porteføljens avkastning. Notat Formuesforvaltning Aktiv Forvaltning AS pr 31. august 2013.

Retningslinjer for Innsamlingsrådet i NRK, justert januar 2013.

Dokumenter fra NRKs Innsamlingsråd: Rapporter fra fire organisasjoner som hadde hatt TV-aksjonen: Redd Barna (2003), PLAN Norge (2009), Flyktninghjelpen (2010), Norsk Folkehjelp (2011).

Ekskluderte selskaper, KLP, pr. 1. juni 2013

<https://www.klp.no/om-klp/samfunnsansvar/ansvarlige-investeringer/ekskluderte-selskaper#tab7-6780>

Selskaper som er utelukket fra SPUs investeringsunivers.

<https://www.regjeringen.no/nb/tema/okonomi-og-budsjett/statens-pensjonsfond/ansvarlige-investeringer/selskaper-som-er-utelukket-fra-fondets-i/id447122/>

Tilrådninger om utelukkelse og observasjon av selskaper fra Statens pensjonsfond utland.

<http://blogg.regjeringen.no/etikkradet/tilradninger-og-dokumenter/tilradninger/>

Årsmelding 2012, Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU).

http://www.etikkradet.no/files/2014/12/aarsmelding_2012.pdf

Årsmelding 2013, etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU)

http://www.etikkradet.no/files/2014/12/Arsmeld_2013_norsk.pdf

Uteslutna bolag. KPA Pension.

<http://www.kpa.se/om-kpa-pension/hallbarhet-och-etik/-vi-utesluter/uteslutna-bolag/>

Rapport om økonomiske misligheter, pr 31. mars 2014. Utenriksdepartementet.

https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/rappport_1403/id756351/

Carbon Majors Study. Richard Heede, Climate Accountability Institute, Colorado USA.

<http://link.springer.com/article/10.1007/s10584-013-0986-y>

Menneskerettigheter og ressurskonflikter i Amazonas, Regnskogfondet 2013.

http://www.regnskog.no/no/nyheter/nyhetsarkiv/amazonas/_attachment/35874?ts=141595bd1a0

Tar Sands in Your Tank. Rapport Greenpeace 2012.

<http://www.greenpeace.org.uk/files/pdfs/tar-sands-in-your-tank.pdf>

Point of No Return. Rapport Greenpeace januar 2013.

<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/climate/2013/PointOfNoReturn.pdf>

A Legacy of Harm, Rapport om Occidental Petroleums virksomhet i Peru. Earths Rights International, April 2007,

(<http://www.earthrights.org/sites/default/files/publications/A-Legacy-of-Harm.pdf>)

Hall of Shame, The Public Eye Awards.

<http://publiceye.ch/hall-of-shame/>

Norges investeringer i de verste klimatrulene. Arbeidsnotat Framtiden i våre hender, august 2013.

<http://www.framtiden.no/201308066187/rapporter/etikk-og-naringsliv/norges-investeringer-i-de-verste-klimatrulene.html>

Artikkel nrk.no, 26. desember 2007.

<http://www.nrk.no/okonomi/tsunami-millioner-fortsatt-ubrukte-1.4382075>

Artikkel vg.no, 14. juli 2006

<http://www.vg.no/nyheter/utenriks/flodboelgekatastrofen/hjelpeorganisasjoner-misbrukte-tsunamikatastrofen/a/123064/>

Frivillige organisasjoner, rapport Institutt for samfunnsforskning, 2006

<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Rapporter/2006/2006-009>

Regnskapsregler for hjelpeorganisasjoner – en kritisk analyse med forslag til videreutvikling (del II). Tidsskriftet Magma, februar 2008.

<http://www.magma.no/regnskapsregler-for-hjelpeorganisasjoner-en-kritisk-analyse-med-forslag-til-videreutvikling-del-ii>

Artikkel Bistandsaktuelt 21. oktober 2013:

<http://www.bistandsaktuelt.no/kultur/kulturnyheter/arkiv-kulturnyheter/n%C3%A5r-hjelpen-dreper>

God regnskapsskikk for ideelle organisasjoner, Norske Autoriserte Regnskapsføreres Forening 2008.

http://www.regnskapsstiftelsen.no/arch/_img/9433906.pdf

Nettsidene Proff.no, Purehelp.no og E24 Bedrift – for oversikt over styremedlemmer og enkeltpersoners verv.

VG OG E24 GRANSKER NØDHJELPERNE

SEKS AV DE STØRSTE

Foto: AFP

HENNES&MAURITZ

Kåret til «Årets etikkversting» i 2012 av Framtiden i våre hender etter anklager om elendige lønns- og arbeidsforhold for asiatiske tekstilarbeidere.

Fond: KLP Aksje Global

REAGERER: Tekstilarbeidere i Bangladesh protesterte i fjor for å få økt lønn, etter at det ble kjent at klesgiganten Hennes & Maurits hadde levert et overskudd på 14 milliarder kroner.

WILMAR

Palmeoljeselskapet er to ganger kåret til «Verdens verste selskap» av det amerikanske nyhetsmagasinet Newsweek.

Fond: KLP Aksje Global

VERDENS VERSTE SELSKAP:

Oljefondet solgte seg i 2013 ut av selskapet. Kirkens Nødhjelp solgte seg i vinter ut av et aksjefond som hadde aksjer i Wilmar, etter at VG og E24 hadde stilt spørsmål om organisasjonens investeringer.

GOLDCORP

Selskap Kirkens Nødhjelp aksjonerte mot i 2009, og som organisasjonen fikk gjennomslag for å fjerne fra Oljefondet.

Fond: KLP Aksje Global

NESTE OIL

Omstridt selskap som får kritikk for produksjon av biodiesel fra palmeolje. Beskyldes for å ødelegge rengskog.

Fond: Pareto Nordic Value

Fond: Storebrand Trippel Smart

Røde Kors

Har aksjer i fondene «DNB Global Etisk» og «Nordea Stabile Aksjer».

Redd Barna

Har aksjer i fondet «Storebrand Trippel Smart».

Norsk Folkehjelp

Har aksjer i fondet «Pareto Nordic Value».

HESS

Driver innenfor fossil energi. Kirkens Nødhjelp har styrevedtak på ikke å investere i fossil energi. Framtiden i våre hender ber alle organisasjonene selge seg ut av oljeaksjer.

Fond: DNB Global Etisk

EXXONMOBIL

Oljeselskap som driver virksomhet i Ekvatorial-Guinea, som ifølge Framtiden i våre hender er et av verdens verste diktaturer.

Fond: Nordea Stabile Aksjer

COCA-COLA

Kirkens Nødhjelp lanserte i 2004 en boikott-kampanje mot Coca-Cola, etter rapporter om at selskapets fabrikk i India ødela grunnvannet for lokalbefolkningen i delstaten Kerala i India. Fabrikken ble senere nedlagt, og Kirkens Nødhjelp gikk bort fra bokikott-oppfordringen.

Fond: DNB Global Etisk

BHP BILLITON

Gruvegigant som over lang tid har vært kritisert for en rå utnyttning av naturressurser, blant annet i Indonesia.

Fond: DNB Global Etisk

GDF SUEZ

Energiselskapet er under jevnlig kritikk fra frivillige organisasjoner og menneskerettighets-organisasjoner som jobber med rettigheter og tilgang til vann.

Fond: DNB Global Etisk

SLIK HAR VI GRANSKET

VG og E24 skal i en serie artikler belyse den store pengebingen de norske hjelpeorganisasjonene har bygd opp de siste årene.

Vi har tatt utgangspunkt i de seks største organisasjonene – Røde Kors, Flyktningshjelpen, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Redd Barna og CARE Norge – målt etter den statlige støtten de mottok i 2012 og 2013.

To organisasjoner, Digni og Regnskogfondet, fikk større tildelinger enn CARE Norge, men etter VG og E24s vurdering ligger arbeidsområdet for disse to organisasjonene utenfor det vi ønsker å sette søkelyset på,

norsk bistand og nødhjelp

Det primære materialet som er lagt til grunn er organisasjonenes regnskaper. 2012 er siste år der det foreligger regnskaper for alle seks organisasjonene. Informasjon om aksjeplasse-

IDTTE AKSJER

CONOCOPHILLIPS

Driver innenfor fossil energi. Kirkens Nødhjelp har styrevedtak på ikke å investere i fossil energi. Framtiden i våre hender ber alle organisasjonene selge seg ut av oljeaksjer.

Fond: DNB Global Etisk

GLENCORE

Det sveitsiske gruve- og råvareselskapet er ifølge Framtiden i Våre hender **anklaget for å stå bak barnearbeid, alvorlige menneskerettighetsbrudd og miljøforurensning i flere land.** Organisasjonen har krevd at Oljefondet selger seg ut av selskapet.

Fond: KLP Aksje Global

MONSANTO

I 2006 anbefalte Etikkrådet at selskapet Monsanto Co ble utelukket fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond – Utland **«på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til de verste former for barnearbeid».**

Fond: KLP Aksje Global

SASOL

Driver innenfor fossil energi. Kirkens Nødhjelp har styrevedtak på ikke å investere i fossil energi. Framtiden i våre hender ber alle organisasjonene selge seg ut av oljeaksjer.

Fond: Storebrand Trippel Smart

STATOIL

Driver innenfor fossil energi. Kirkens Nødhjelp har styrevedtak på ikke å investere i fossil energi. Framtiden i våre hender ber alle organisasjonene selge seg ut av oljeaksjer.

Fond: Storebrand Trippel Smart

Kirkens Nødhjelp

Har aksjer i fondet «DNB Global Etisk». De solgte seg ut av «KLP Aksje Global» 27. februar 2014.

TOTAL

Ekskludert av KLP i 2013 fordi Total sitt datterselskap, Total E&P Maroc, gjennomfører lete- og kartleggingsvirksomhet av mulige olje- og gassforekomster på kontinentalsokkelen utenfor Vest-Sahara.

Fond: Nordea Stabile Aksjer

Fond: DNB Global Etisk

REPSOL

Det spanske olje- og energiselskapet Repsol er ifølge Regnskogfondet **ansvarlig for forurensning av store regnskogsområder og overgrep mot urfolks rettigheter** i den peruanske regnskogen.

Fond: Storebrand Trippel Smart

● Investerte i «Verdens verste selskap»

● Investerte i selskaper de selv har kritisert

Av JO ANDRE AAKVIK, FRANK HAUGSBØ og STINE GRIHAMAR

For å skaffe inntekter til å hjelpe mennesker i nød, har norske hjelpeorganisasjoner investert i kontroversielle selskaper.

Til sammen har de seks største og mest profilerte hjelpeorganisasjonene i Norge 3,7 milliarder kroner i bank, aksjefond og verdipapirer, som de forvalter på vegne av de som trenger det mest.

Gjennom en omfattende kartlegging har VG og E24 gått gjennom økonomien og investeringene til Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Flyktinghjelpen, Kirkens Nødhjelp, Redd Barna og CARE Norge.

Etter at E24 og VG i vinter først startet gjennomgangen og konfronterte flere av hjelpeorganisasjonene med våre funn, har flere av de omstridte investeringene blitt solgt.

Hjelpeorganisasjonene hevder å ha strenge retningslinjer for sine pengeplasseringer – men VG og E24s granskning avdekker at Røde Kors, Redd Barna, Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp alle har investert i selskaper som anklages for brudd på menneskerettigheter eller miljøødeleggelser:

- Kirkens Nødhjelp har investert i et selskap de selv har rettet flengende kritikk mot. Etter at VG stilte spørsmål om organisasjonens plasseringer i finansmarkedet, solgte de seg ut.
- Redd Barna og Norsk Folkehjelp har begge andeler i et fond som eier aksjer i Neste Oil, et selskap som har fått massiv kritikk for å bidra til nedhugging av regnskog.
- Hennes & Mauritz, kåret av Framtiden i våre hender til «Årets Etikkrøsting» i 2012, er ett av selskapene Kirkens Nødhjelp inntil nylig indirekte investerte i.
- Til tross for at styret i Kirkens Nødhjelp har vedtatt at det ikke skal investeres i fossil energi, har organisasjonen investert i oljeaksjer.
- Røde Kors og Kirkens Nødhjelp har begge fondsinvesteringer som ender hos det franske oljeselskapet Total, som er svartelistet hos KLP

fordi det driver virksomhet utenfor kysten av Vest-Sahara.

● Norsk Folkehjelp har fått hjelp av drevne finansfolk i Pareto til å satse 6 millioner på svært kompliserte aksjespekulasjoner.

Av de seks organisasjonene som VG og E24 har sett på, er det bare Flyktinghjelpen og CARE som ikke har investert penger på børsen. De fire andre har til sammen investert over 2,7 milliarder kroner i aksjefond og andre verdipapirer.

Protesterte – eide selv

Kirkens Nødhjelp er den organisasjonen som ifølge VG og E24s oversikt har hatt flest kontroversielle investeringer.

I 2009 gikk organisasjonen til kraftig angrep på Oljefondets investeringer i gruveselskapet Goldcorp.

Kirkens Nødhjelp beskyldte selskapet for å stå bak alvorlige miljøødeleggelser og brudd på urfolks rettigheter, og krevde at Oljefondet skulle selge seg ut. E24 og VG kan i dag fortelle at Kirkens Nødhjelp selv på samme tidspunkt eide andeler i et aksjefond drevet av Kommunal Landspensjonskasse som hadde aksjer i gruveselskapet.

Gjennom det samme fondet eide Kirkens Nødhjelp også indirekte aksjer i en rekke andre etisk omstridte selskaper. Et av dem er palmeoljeprodusenten Wilmar, som to ganger er kåret til «Verdens verste selskap uansett bransje» av det amerikanske nyhetsmagasinet Newsweek.

Kirkens Nødhjelp solgte i februar sine andeler i KLP Aksje Global, og kvittet seg dermed med aksjene i begge disse kontroversielle selskapene.

Det skjedde først etter at E24 og VG begynte å stille spørsmål om organisasjonens pengeplasseringer.

Etisk strid

Kommunikasjonssjef Håkon Haugsbø i Kirkens Nødhjelp sier at beslutningen om å selge KLP-fondet som fordi fondet hadde investeringer «...som ikke er forenlige med Kirkens Nødhjelps arbeid og verdier».

Det ble ifølge Haugsbø avdekket etter en undersøkelse av fondet, som Kirkens Nødhjelp iverksatte i vinter.

– Vi solgte fordi vi ble

ringer er fra aksjefondenes porteføljelister pr. 31. desember 2013. Videre har vi hentet inn tallmateriale fra statlige myndigheter.

■ Underveis i prosjektet har vi hatt dialog med over 40 kilder, enten i form av personlige møter, på telefon eller per e-post.

VG OG E24! GRANSKER NØDHJELPERNE TIPS OSS!

Frank Haugsbø

Jo Andre Aakvik

frank.haugsbø@vg.no

jo.andre.aakvik@e24.no

VG OG E24! GRANSKER NØDHJELPERNE

REGNSKOG I BRANN: I juni 2013 herjet flere store branner på Sumatra. Det var mistanke om at brannene var påsatt, og en av de mistenkte var et datterselskap av palmeoljeprodusenten Wilmar. Kirkens Nødhjelp solgte seg i vinter ut av et aksjefond som investerte i Wilmar, som to ganger er kåret til «Verdens verste selskap uansett bransje» av det amerikanske nyhetsmagasinet Newsweek. Foto: REUTERS

klar over at våre penger var plassert i strid med våre etiske retningslinjer, skriver Haugsbø i en e-post til VG og E24.

Han opplyser at organisasjonen nå også selger andelen i DNB Etisk Global, som blant annet har investert i flere oljeselskaper.

I tillegg har styret nylig vedtatt å bytte kapitalforvalter over sommeren. Siden sist sommer har vi arbeidet med å bygge om hele Kirkens Nødhjelps aksjeforvaltning, noe som medfører en regelmessig manuell kontroll med investeringene, i tillegg til de etiske undersøkelsene som allerede gjøres.

Haugsbø mener det ikke er klokt å sette pengene i banken, fordi avkastningen da blir lave.

Avkastning er viktig, fordi vi har et ansvar for å forvalte pengene godt. Og best kontroll får vi med detaljert styring av investeringene. Vi ser blant annet på om vi skal investere mindre i fond og mer i enkeltaksjer.

Problematisk

Røde Kors er den desidert rikeste av organisasjonene, og står alene for drøyt to milliard-

der plassert i fond og verdipapirer.

Kommunikasjons- og markedsdirektør i Norges Røde Kors, Øistein Mjærum, sier at det er problematisk for organisasjonen hvis det viser seg at fond de har plassert penger i, ikke er i henhold til Røde Kors sine etiske retningslinjer.

- Vi følger løpende med på investeringene, og er kontinuerlig i dialog med de som forvalter pengene våre. Også i lys av informasjonen som nå har kommet fram, sier Mjærum.

Han påpeker at Røde Kors i utgangspunktet ikke har noen kategorisk motstand mot å investere i oljeselskaper, så lenge disse er i overensstemmelse med deres etiske retningslinjer.

Vi gjør en grundig vurdering gjennom et eksternt selskap av alle bedrifter vi investerer i. Vi er opptatt av at selskapene gjør bærekraftige investeringer som er til nytte for vertslandene og innbyggerne.

Satser millioner

VG og E24s granskning viser også at enkelte av hjelpeorganisasjonene er mer risikovillige enn andre.

Norsk Folkehjelp satt ved utgangen av 2012 – som er det siste året med offisielle regnskaper – med 6 millioner kroner investert i et irsk hedgefond, Nordic Alpha plc.

Fondet er drevet av Pareto. Hedgefond er verdipapirfond som grovt fortalt foretar investeringer med større risiko enn tradisjonelle verdipapirfond. Hedgefond har vært kontroversielle, og Finansinspektoratet åpnet ikke for slike fond i Norge før i 2010.

Mens flere andre hjelpeorganisasjoner VG har snakket med skyr unna slike investeringer på grunn av risikoen, forsvarer Norsk Folkehjelp dette.

Over tid forventer vi en avkastning godt over nordiske aksjer med en risiko tilsvarende aksjefond, sier Håkon Ødegaard i Norsk Folkehjelp til VG og E24.

- Ny vurdering

Norsk Folkehjelp har rettet hard kritikk mot Oljefondet for å ha investert i selskaper som beskyldes for å være uetiske. I dag kan VG og E24 avsløre at hjelpeorganisasjonen har gått i samme fella.

De har nemlig, via et Storebrand-fond, investeringer i et selskap som i 2011 fikk en pris

av Greenpeace for det de betegner som «stinkende sosial og økologisk oppførsel».

Informasjonssjef Håkon Ødegaard i Norsk Folkehjelp sier at selv om Norsk Folkehjelps etiske retningslinjer ikke omtaler palmeolje spesifikt, er de enige i at en del av palmeoljeproduksjonen er en trussel for regnskogen og miljøet.

Norsk Folkehjelp har ikke kapasitet til å vurdere hvert enkelt selskap som til en hver tid inngår i fondene vi er investert i, sier Ødegaard.

Hos Redd Barna sier de at Storebrand-fondet ble valgt fordi det fremstod som det beste med hensyn til bærekraftig forvaltning.

Da vi valgte fondet, framsto det som et fond med bærekraftig forvaltning i tråd med våre retningslinjer. Vi vil likevel ha en ny diskusjon på bakgrunn av VGs informasjon, skriver kommunikasjonssjef Monica Sydgård.

Etter utstrakt kritikk av deres aktiviteter i regnskogen, svarte Neste Oil i fjor vår med å inngå et partnerskap med organisasjonen The Forest Trust. Ifølge en pressemelding fra april i fjor, skal Forest Trust hjelpe Neste Oil med å begrense hugst og avskoging.

- HER MÅ DE ORDNE OPP

Arild Hermstad i Framtiden i våre hender reagerer kraftig på VG og E24s funn. Han mener organisasjonene nå må rydde opp.

– Det finnes en rekke selskap i disse fondene som har kampanjer rettet mot seg på grunn av kritikkverdige forhold, sier Hermstad.

Han mener det er uheldig at Kirkens Nødhjelp har hatt aksjer i flere omstridte selskaper via aksjefondet KLP AksjeGlobal.

– At Kirkens Nødhjelp har investert i Goldcorp, som de har hatt en kampanje mot, er ikke bra.

Han mener organisasjonene også bør spørre seg om det er greit å investere oppsparte midler i olje-, gass og kull-selskaper, i forhold til problematikken rundt global oppvarming.

– Alle humanitære organisasjoner bør trekke sine aksjainvesteringer ut av slike selskaper.

GIR MER TIL NØD

Samtidig som organisasjonene har lagt seg opp mer midler, har de også økt hjelpeinnsatsen sin betydelig.

Mest har aktiviteten økt i Flyktinghjelpen, som i 2003 brukte 387 millioner kroner på hjelpearbeid. Ti år senere – i 2012 – brukte organisasjonen 1 389 millioner kroner på å hjelpe flyktinger. Samlet brukte de seks store hjelpeorganisasjonene 4581 millioner kroner på bistand i 2012. Det er rundt 50 prosent mer enn i 2003.

Etter at VG og E24 først startet å jobbe med dette prosjektet, ble det klart at VG-journalist Frank Haugsbø bror Håkon Haugsbø gikk fra jobben som reporter i NRK til kommunikasjonssjef i Kirkens Nødhjelp. Fra vi først ble kjent med denne opplysningen har all kontakt med Kirkens Nødhjelp vært gjort av E24s reporter.

STATEN SER IKKE PÅ PENGEBINGEN

Hverken Norad eller Utenriksdepartementet tar hensyn til organisasjonenes økonomiske styrke når penger tildeles. Om en organisasjon er god for ti milliarder, eller ti millioner, har ingen betydning.

Vi har ingen avgrensninger her, skriver underdirektør Gunvor Skancke i Norad, i en e-post til VG.

UD har samme praksis. På det humanitære området opererer vi ikke med slike grenser. Organisasjonens evne til å levere profesjonell og effektiv assistanse er det viktigste kriteriet for å motta norsk støtte til humanitære tiltak, opplyser statssekretær Hans Brattskar.

KRITISK: Arild Hermstad. Foto: KNUD ERIK KNUDSEN

VG OG E24 GRANSKER NØDHJELPERNE

De må ikke røttene

Av Jo Andre Aakvik, Frank Haugsbø, Stine Grihamar og Kristofer Sandberg (foto)

Norske hjelpeorganisasjoner, med Norges Røde Kors i front, har de siste årene bygget seg opp en historisk stor pengebinge.

Samtidig har antallet store humanitære katastrofer aldri vært større, ifølge FN.

For første gang måtte FN i vår erklære tre humanitære katastrofer av verste kategori på samme tid. Men verdenssamfunnet er langt unna å svare på den hjelpen det ble bedt om:

Ifølge en årlig statusrapport fra organisasjonen Development Initiatives, manglet det i 2013 hele 3,3 milliarder dollar for å dekke nødhjelpsbehovet i verden. Det er mer enn det har vært på 10 år.

Enorm formue

Her hjemme har landets største og mest profilerte hjelpeorganisasjoner i samme periode lagt seg opp en formue på totalt 3,7 milliarder kroner, ifølge regnskapene for 2012.

Av de 3,7 milliardene som Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Flyktninghjelpen, Kirkens Nødhjelp, Redd Barna og CARE Norge hadde ved utgangen av 2012, var rundt en milliard kroner kontanter. Resten – 2,7 milliarder – var plassert i aksjefond og forskjellige rentepapirer.

Norges Røde Kors står alene for over to milliarder av dette beløpet.

Tidligere utviklingsminister Erik Solheim, som nå er sjef for OECDs utviklingskomité (DAC), sier til VG og E24 at han er overrasket over at organisasjonene har så store beløp på bok.

– Mitt viktigste råd er at organisasjonene ikke må glemme røttene sine. Mange organisasjoner springer ut av folkebevegelser som kirken, Røde Kors og arbeiderbevegelsen. De må huske sine røtter og ikke tro de er bedrifter.

– Overraskende

Redaktør av tidsskriftet «Development Today» Bjørn H. Amland har fulgt norsk og internasjonal bistandsarbeid på nært hold i 20 år.

Han mener en økonomisk buffer er fornuftig.

– Det gjør at det kan handles raskt ved kriser. Det gir også trygghet for driften. Det er likevel overraskende at de seks organisasjonene er gode for 3,7 milliarder kroner, sier Amland.

Indra de Soysa, professor i statsvitenskap ved NTNU, er også overrasket over den voksende kapitalen hos de norske bistandsorganisasjonene. Han synes det er et paradoks at norske hjelpeorganisasjoner hamstrer kapital når det er så mye behov for hjelp i verden.

– Det er en fare for at penger blir det dominerende. At de mister målet av synet, nemlig det å hjelpe andre.

Anne Welle-Strand, direktør for Senter for utviklingsstudier og mikrofinans (MICRO) ved Handelshøyskolen BI deler ikke overraskelsen.

– Det er ikke noe nytt at hjelpeorganisasjonene har store midler i «pipeline», og at de har langt større midler enn de har kompetanse til å bruke noenlunde fornuftig, sier Welle-Strand.

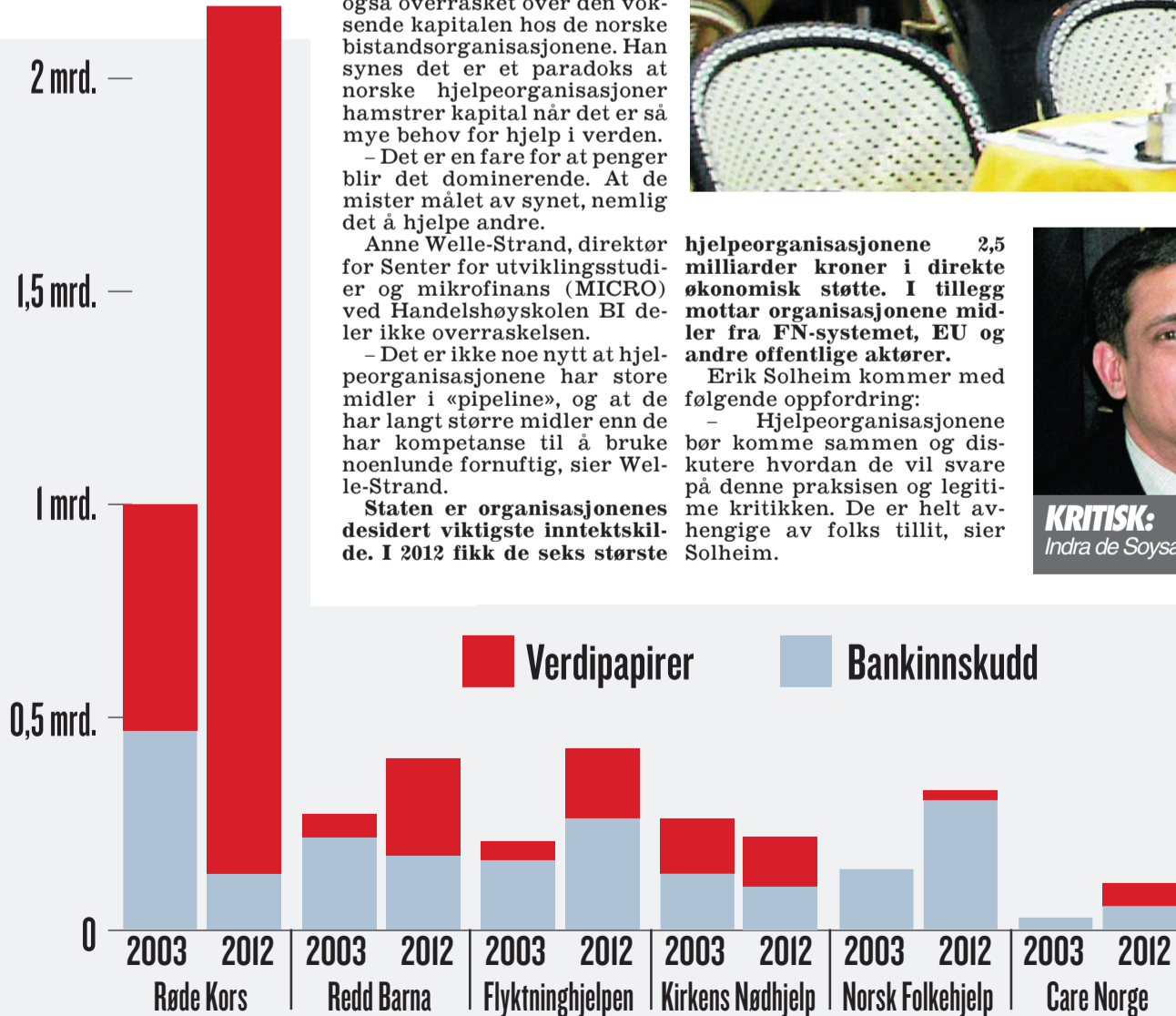
Staten er organisasjonenes desidert viktigste inntektskilde. I 2012 fikk de seks største

hjelpeorganisasjonene 2,5 milliarder kroner i direkte økonomisk støtte. I tillegg mottar organisasjonene midler fra FN-systemet, EU og andre offentlige aktører.

Erik Solheim kommer med følgende oppfordring:

– Hjelpeorganisasjonene bør komme sammen og diskutere hvordan de vil svare på denne praksisen og legitime kritikken. De er helt avhengige av folks tillit, sier Solheim.

...sier Erik Solheim som er kritisk til hjelpeorganisasjonene

KRITISK: NTNU-professor Indra de Soysa. Foto: NTB SCANPIX

KRITISK: BI-professor Anne Welle-Strand. Foto: NTB SCANPIX

OVERRASKET: Bjørn H. Amland er redaktør i tidsskriftet Development Today. Foto: TROND SOLBERG

glemme sine

FØLGER MED: Tidligere utviklingsminister Erik Solheim mener hjelpeorganisasjonene må komme sammen for å diskutere det han kaller en legitim kritikk. Solheim leder nå OECDs utviklingskomité i Paris.

AVVISER KRITIKKEN

De store norske hjelpeorganisasjonene avviser at de har for mye penger på bok. Tvert om: De mener de må ha mer.

– Kirkens Nødhjelp har et mål med vårt arbeid: Å hjelpe mennesker ut av fattigdom, bistå i katastrofer og bygge langsiktig bærekraftige samfunn. Pengene vi har, er utelukkende et verktøy for å nå dette målet, sier kommunikasjonssjef Håkon Haugsbø i Kirkens Nødhjelp.

Avviser påstanden

Både Haugsbø i Kirkens Nødhjelp og de andre organisasjonene avviser Welle Strands påstand om at organisasjonene har mer penger enn de har kompetanse til å bruke.

– Her må man skille mellom den kapitalen en organisasjon har og hvor store de årlige inntektene er, sier kommunikasjonssjef og markedsdirektør Øistein Mjærum i Norges Røde Kors.

Hos Flyktningshjelpen, som har vokst

mest av alle de siste 10 årene, mener informasjonssjef Rolf A. Vestvik at organisasjonen langt fra har for mye penger. Tvert om, det er i ferd med å bli for lite. Sammenlignet med 2003 har aktivitetsnivået for Flyktningshjelpen økt fra 400 millioner til 1,4 milliarder kroner.

Flyktningshjelpen har altså hatt en nedgang i reservene i forhold til omfanget av hjelpearbeidet, opplyser informasjonssjefen.

Også i Redd Barna er strategi- og økonomisjef Yngve Seierstad Stokke opptatt av å ha langsiktig styring av pengeflyten.

Langsiktige mål

– Vi jobber med langsiktig arbeid og må sikre forutsigbarhet i alt vi går inn i. Derfor har vi et styrevedtak på at vi må jobbe med forsvarlig driftsmargin.

Informasjonssjef Håkon Ødegaard i Norsk Folkehjelp påpeker at 266 millioner kroner av kontantbeholdningen på 305 millioner kroner er bundne midler.

– I motsetning til å ha for mye penger er vi av den oppfatningen at vi trenger å styrke egenkapitalen betraktelig i årene fremover.

Også Kirkens Nødhjelp mener det vil bli behov for å øke størrelsen på pengesekken.

Resultatbasert finansiering

– Når jordskjelvet inntreffer, kan vi ikke vente på at søknader skal ferdigstilles, behandles og midler overføres. Derfor tar organisasjonen en egen økonomisk risiko og forskutterer midler, sier Håkon Haugsbø, og fortsetter:

– Vi ser derfor at behovet for å ha en viss kontantbeholdning vil øke i årene som kommer. Det blir i større grad vanlig at store donorer innfører såkalt resultatbasert finansiering. Det innebærer at organisasjoner som oss må legge ut for prosjekter, og at vi deretter får overført pengene fra donør når vi kan dokumentere resultater.

I Care er en betydelig del av pengebingen knyttet til inntektene fra TV-aksjonen i 2009. I tillegg kommer øremerkede midler gitt av UD og Norad. Disse pengene kan ikke forvaltes fritt av Care, opplyser markeds- og kommunikasjonssjef informasjonssjef Jon Ragne Bolstad til VG.

FRA AKUTT BISTAND TIL FORVALTNING

Når nødhjelps- og bistandsorganisasjoner får stadig mer penger på bok, kan man lure på om de har mer penger enn de makter å distribuere til de trengende. Det er neppe mangelen på nød som er problemet.

Det er nok riktig, slik de påpeker, at et stadig større virksomhetsområde og mer kompliserte operasjoner krever mer penger i bakhånd. Det bør de i så fall forklare omgivelsene godt. For det er antagelig med en viss undring at giverglade nordmenn ser at pengene de har gitt til ulike organisasjoner samles opp i organisasjonenes rente- og aksjeplasseringer. I denne sammenhengen er det ikke forskjell på hvor pengene kommer fra. Penger er penger.

Organisasjonene bør også være forsiktige med hvor pengene plasseres. De har ikke vært forsiktige nok når de har satt penger i fond som har vært investert i etikk- og miljøverstinger. Det er så uendelig pinlig for dem at de peker på disse selskapene, reiser og viser frem selskapenes mildt sagt kritikkverdige operasjoner, og samtidig er inne på eiersiden gjennom sine fond. Det holder ikke, slik Norsk Folkehjelps informasjonssjef forsvaret seg med, at de ikke har kapasitet til å vurdere hvert enkelt selskap som til en hver tid inngår i fondene de er investert i. De bør i det minste kunne sjekke om selskaper de selv kritiserer er på fondslisten.

Det er også pussig at en hjelpeorganisasjon ved hjelp av sin rådgiver, har gått inn i svært avanserte spekulasjonsopplegg. Amatører i hendene på ivrige finansrådgivere, ender ofte i ulykke. Terra-kommunene er et stikkord. Organisasjonene, eller rettene sagt de nødstilte, er fullstendig avhengig av at giverne har tillit til den organisasjonen de gir sine penger til. En tillit det tar mange år å bygge opp, men som fort kan rives ned. Det å påføre seg tap på risikable og uforståelige finansprodukter, er egnet til å ødelegge den tilliten.

Det mangler ikke på nød og katastrofer i verden. Likevel har organisasjonene kunnet samle mye penger. Antagelig er en del av forklaringen en voldsom vekst i norsk økonomi. Det er en fare for at den politiske målsettingen om å bruke 1 % av BNI til bistand blir en tvingstrøye. Hvis det er blitt viktigere å få gitt bort pengene for å kunne smykke seg med det, enn å vurdere hva pengene brukes til, er vi på ville veier.

Våre frivillige organisasjoner skiller liv og død for millioner. Vi som sitter på toppen av inntektskalaen i verden bør bidra. Men det er viktig å ha et kritisk fokus på hva pengene går til, hvordan organisasjonene drives og hvordan de opererer. Ingen er tjent med at vi søler bort penger. Verdens fattige og lidende er heller ikke nødvendigvis tjent med at vi bygger store organisasjoner i Norge eller samler pengebinger i bistandsorganisasjoner.

VG OG E24 GRANSKER NØDHJELPERNE

De arbeider både med nød

JOB FOR BED VERV

STYRER VÅPENBEDRIFT: Dag J. Opedal er styremedlem i Kirkens Nødhjelp. Bildet er tatt på NHOs årskonferanse i 2010.

Foto: ESPEN SJØLINGSTAD HOEN

Slik har vi gransket

VG og E24 skal i en serie artikler belyse den store pengebingen de norske hjelpeorganisasjonene har bygd opp de siste årene.

Vi har tatt utgangspunkt i de seks største organisasjonene – Røde Kors, Flyktningshjelpen, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Redd Barna og CARE Norge – målt etter den statlige støtten de mottok i 2012 og 2013.

To organisasjoner, Digni og Regnskogfondet, fikk større tildelinger enn CARE Norge, men etter VG og E24s vurdering ligger arbeidsområdet for disse to organisasjonene utenfor det vi ønsker å sette søkelyset på, norsk bistand og nødhjelp.

Det primære materialet som er lagt til grunn er organisasjonenes regnskaper. 2012 er siste år der det foreligger regnskaper for alle seks organisasjonene. Informasjon om aksjeplasseringer er fra aksjefondenes porteføljelister pr. 31. desember 2013. Videre har vi hentet inn tallmateriale fra statlige myndigheter.

Underveis i prosjektet har vi hatt dialog med over 40 kilder, enten i form av personlige møter, på telefon eller per e-post.

Av FRANK HAUGSBØ, ANJA EIKENES, CECILIE STORBRÅTEN GJENDEM og JO ANDRE AAKVIK

Dag J. Opedal og Jan Erik Korssjøen har styreverv i selskaper som skal hjelpe mennesker rammet av krig og nød. Samtidig sitter de i styret i den norsk-finske ammunisjonsgiganten Nammo.

I Plan Norge jobber styreleder Jan Erik Korssjøen for å hjelpe barn i krigsherjede land.

Men han er også nestleder i styret i Nammo – et selskap som har milliardinntekter på produksjon og salg av ammunisjon. Da VG først var i kontakt med Korssjøen i vår, var han styreleder i Nammo.

– At jeg er styreleder både i Plan og Nammo er ikke konfliktfylt i det hele tatt, skriver Korssjøen i en e-post til VG.

Norge og Finland deler på å ha ledervervet annethvert år. I mai rykket derfor Korssjøen ned til nestleder.

I går kunne VG og E24 melde at nor-

ske hjelpeorganisasjoner sitter på en stor og voksende pengebinge. Parallelt med at pengesekken har vokst seg større, har også styrerommene i de samme organisasjonene blitt fylt med næringslivsledere, politikere og andre samfunnsstopper.

Flere verv

Korssjøen har en lang karriere bak seg i norsk forsvars- og våpenindustri. I nesten ti år, fra 1999 til 2008, var han konsernsjef i Kongsberg Gruppen, som blant annet produserer militære rakettsystemer.

I fjor ble Korssjøen valgt til styreleder i våpen- og ammunisjonsprodusenten Nammo AS på Raufoss, der den norske stat eier 50 prosent av aksjene.

– Min erfaring med norsk forsvarsindustri er at der finner du noen av de menneskene som har de mest gjenomtenkte og samfunnsbevisste standpunktene i forhold til samfunnsansvar. Jeg jobber for en bedre verden både i Plan og i Nammo med mitt lille bidrag, og det er det som betyr noe for meg, sier Korssjøen til VG og E24.

«Årets verste selskap»

Flere norske humanitære organisasjoner har i en årrekke rettet et kritisk søkelys mot norsk våpeneksport. I 2003 ble

Nammo kåret til årets verste selskap av Framtiden i våre hender, som kalte Nammo et "krigsprofitterende selskap".

I 2011 gikk Kirkens Nødhjelp ut med en oppfordring om å sende en e-post til daværende næringsminister Trond Giske med krav om strenge regler også for fabrikkene norsk våpenindustri har i utlandet.

I dag sitter er en av Kirkens Nødhjelps styremedlemmer selv i styret i Nammo sammen med Korssjøen–Dag J. Opedal.

Legitimerer dobbeltrollene

– Hvilke refleksjoner gjør du selv rundt kombinasjonen av de to nevnte styrevervene?

– Dette er naturligvis et tema jeg har reflektert en god del over, men min holdning er klar: Både Kirkens Nødhjelp og Nammo utfører viktige samfunnsoppdrag. Førstnevnte gjennom stor innsats innenfor nødhjelp, bidrag til bærekraftig utvikling og politisk påvirkning. Når det gjelder Nammos berettigelse er spørsmålet i realiteten om demokratiske stater skal omgi seg med et troverdig forsvar av grenser og menneskerettigheter, skriver Opedal i en e-post.

Han ser derimot ikke noen motsetning mellom å engasjere seg i kirkens arbeid og samtidig støtte oppunder

Nødhjelp – og våpenproduksjon:

OPEDAL REAGERER PÅ DIREKTIVET DENS

STYRER VÅPENBEDRIFT: Jan Erik Korssjøen er nestleder i Plan Norge. Bildet er tatt under et møte i Telenors generalforsamling i 2008.

Foto: KRISTIAN HELGESEN

Norges utenriks- og forsvarspolitik.

– Jeg registrerer også Nammos høye etiske standarder og sterke fokus på å etterleve alle rammebetingelsene som er fastlagt av myndighetene. Som styremedlem får jeg dessuten anledning til å påvirke Nammos arbeid på dette feltet.

Den tidligere konsernsjefen i Orkla avviser at Kirkens Nødhjelp engasjement begrenses av hans dobbeltrolle i styrene.

– Kirkens Nødhjelp begrenses ikke i sin handlingsfrihet på grunn av mine styreverv. Organisasjonen gjør et prisverdig arbeid med å påvirke rammebetingelser som utformes av myndighetene, skriver Opedal, og peker på at det er regelmessig dialog mellom de to organisasjonene.

– At det tidvis kan oppstå meningsbrytninger og uenighet ligger selvfølgelig i sakens natur. Jeg oppfatter imidlertid at Kirkens Nødhjelps synspunkter i all hovedsak retter seg mot politiske myndigheter, og ikke mot Nammos etterlevelse av de fastlagte rammebetingelsene.

En av Norges mest profilerte etikk-

eksperter håper at Opedal og Korssjøens styreverv kan bidra til å styrke organisasjonene, også som vaktbikkjer overfor våpenindustrien.

– Jeg håper, tror og forutsetter at disse organisasjonene har så klare formålsparagrafer og en så sterk ledelse, at de ikke lar seg påvirke på en utilbørlig måte til å unngå eller mildne sin kritikk fordi det sitter representanter fra næringslivet eller våpenindustrien i styrene deres, sier forsker Henrik Syse ved Institutt for fredsforskning.

Han ber likevel folk om å være våkne og kritiske.

– Det er viktig at det stilles kritiske spørsmål og at folk passer på at ikke engasjementet og kritikken mildner når næringslivet tar plass i bistandsorganisasjonenes styre.

– Strengeste reglene

Nammos kommunikasjonsdirektør Sissel Solum sier følgende:

– Det eneste vi har å si om det, er at vi er et seriøst statlig eid selskap, som

Både Kirkens Nødhjelp og Nammo utfører viktige samfunnsoppdrag.

Dag J. Opedal

VG presiserer

På vår papirfor side tirsdag slo VG opp at hjelpeorganisasjoner i Norge har milliarder på børs.

VG og E24 har gransket de seks største og mest profilerte hjelpeorganisasjonene, hvorav fire av disse seks har plassert penger på børs.

Vi presiserer at Flyktningshjelpen og Care ikke er blant organisasjonene som har investert på børs.

opererer etter meget strenge eksportregler. Faktisk noen av de strengeste i verden.

Videre understreker Solum at hun ikke ser problemet med at Korssjøen og Opedal er styremedlemmer i henholdsvis Plan Norge og Kirkens Nødhjelp samtidig som de sitter i styret til Nammo.

– Det ene trenger ikke utelukke det andre. Vi jobber begge for de samme målene, og ønsker begge fred. Men vi tjener Norges forsvar i arbeidet med å oppnå dette, sier Solum.

Etter at VG og E24 først startet å jobbe med dette prosjektet, ble det klart at VG-journalist Frank Haugsbøs bror Håkon Haugsbø gikk fra jobben som reporter i NRK til kommunikasjonssjef i Kirkens Nødhjelp. Fra vi først ble kjent med denne opplysningen har all kontakt med Kirkens Nødhjelp vært gjort av E24s reporter.

HM REAGERER

Hennes&Mauritz reagerer på tirsdays oppslag i VG og på E24 om at norske hjelpeorganisasjoner har investert i omstridte aksjer. Klesgiganten er et av selskapene som omtales. Det vises til at Hennes&Mauritz ble "kåret til Årets etikkversting" i 2012 av Framtiden i våre hender etter anklager om "elendige lønns- og arbeidsforhold for asiatiske tekstilarbeidere".

Selskapet mener bildet av Hennes&Mauritz er unyansert og skriver følgende i en melding til VG/E24: "Årets Etikkversting" er en lokal, subjektiv kåring av kampanjeorganisasjonen Framtiden i våre hender. I uavhengige internasjonale kåringer, som Dow Jones Sustainability Index, Global 100 List og World Most Ethical Companies, blir H&M ranket blant de selskapene som tar mest sosialt- og miljømessig ansvar".

VG OG E24 GRANSKER NØDHJELPERNE

” Pinlig og beklagelig

Kirkens Nødhjelp visste ikke at de har investert i selskaper de selv har kritisert.

– Det er både pinlig og beklagelig at vi finner ut at vi selv har investert i de selskapene vi har kritisert og som har begått brudd på menneskerettighetene, innrømmet assisterende utenlandssjef Harald Nyeggen Sommer i Kirkens Nødhjelp til NRK Dagsnytt 18.

VG og E24 har avdekket at hjelpeorganisasjonen var én av flere som har investert i selskaper som anklages for brudd på menneskerettigheter eller miljødeleggelser.

Bytter forvalter

Kirkens Nødhjelp er den organisasjonen som ifølge VG og E24s oversikt har hatt flest kontroversielle investeringer.

– Vi har rett og slett stolt for blindt på fondsforvalterens granskinger, og vi burde kanskje hatt manuelle granskinger, sier Sommer.

Han understreker at organisasjonen siden i fjor har jobbet med å gjennomgå måten de forvalter pengene sine på, og at de allerede har tatt grep for å unngå at noe lignende skjer igjen.

– Kirkens Nødhjelp har bidratt til å heve terskelen for hvilke investeringer som er etiske, og da er det klart at fallhøyden blir mye høyere. Vi vurderer nå flere mulige løsninger og vil nå først og fremst bytte fondsforvalter, sier Sommer til Dagsnytt 18.

Norges Røde Kors har den desidert største pengebingen av alle hjelpeorganisasjonene: Rett i overkant av 2 milliarder kroner ved utgangen av 2012. De ble søkkrike på automater – og satte pengene på børs. Pengene er plassert i aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer.

– Enkelt sagt er dette Røde Kors' oljefond. Og det forvaltes nokså likt det egentlige Oljefondet, forklarer kommunikasjons- og markedsdirektør Øistein Mjærum i Norges Røde Kors.

Fond i evig tid

Pengene som nå er på børs, stammer opprinnelig fra spilleautomatene som Røde Kors drev frem til 2007. Organisasjonen dro inn om lag en halv milliard kroner i året på disse inntil Norsk Tipping fikk monopol.

– Når dere har skaffet dere så stort overskudd, hvorfor bruker dere ikke mer av pengene på bistand?

– Som Norges største humanitære organisasjon må vi ha nok penger til å kunne reagere på enhver katastrofe. Disse oppsparte midlene gjør at vi kan reagere med en gang uten å vente på penger fra givere, sier Mjærum, og legger til at ved å ta ut en avkastning på 90 millioner til humanitært arbeid i året, vil fondet i teorien kunne leve evig.

Røde Kors presiserer overfor VG og E24 at innsamlede midler ikke plasseres i aksjer og obligasjoner.

SELVKRITIKK: Utenlandssjef Harald Nyeggen Sommer i Kirkens Nødhjelp. Foto: AFTENPOSTEN

VG i går.

NYE 4x4 SWIFT

Swift 4x4 5 dørs fra 229.900,-

2 farget tilgjengelig
SOM SKAPT FOR NORGE
Navigasjon er standard

Introduksjonspakke:
 Navigasjon • Klimaanlegg • LED kjørellys • DAB+ radio/CD spiller m/rattbetjening
 Bluetooth handsfree • 6 høytalere • Cruisecontrol • Varmeseter foran • 16" Alu.felger
 Nøkkelfritt lås og start system med startknapp • Ratt og girkule i skinn • USB kontakt
 Privacy vinduer bak • Tåkelys • Blinklys i speil • El vinduer foran og bak • Norsk Tectyl
Verdi kr. 42.800.- Introduksjonstilbud: kr. 5.000.- Spar kr. 37.800.-

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no

VG OG E24! GRANSKER NØDHJELPERNE

■ Gjennom mange år har sentrale politikere gått i skytteltrafikk mellom toppstillinger i regjeringsapparatet og topplederjobber i de store hjelpeorganisasjonene.

Utenriksminister Børge Brende (H) hadde vært både miljøvernminister og nærings- og handelsminister da han i 2009 ble generalsekretær i Norges Røde Kors.

Nå er Norges Røde Kors den organisasjonen som får de største offentlige bevilgningene i Norge.

Storparten av pengene gis av Utenriksdepartementet – som altså nå ledes av tidligere Røde Kors-generalsekretær Børge Brende.

– *Tror du det kan påvirke beslutningene når en person som har hatt en sentral posisjon i en organisasjon, i neste omgang er politiker som er med og legger føringene for hvor mye penger organisasjonen skal få – og hvordan kontrollen skal være, Brende?*

– For ethvert nytt regjeringsmedlem blir det gjort formelle vurderinger om hvorvidt det finnes saker eller organisasjoner vedkommende ikke kan være involvert i på grunn av habilitet. Da jeg begynte i UD, var det to og et halvt år siden jeg arbeidet i Røde Kors. Likevel ba jeg eksplisitt om en habilitetsvurdering. Denne konkluderte med at jeg ikke er inhabil i saker som gjelder Norges Røde Kors.

To tidligere utenriksministre, i tillegg til Brende, har jobbet i hjelpeorganisasjonen. Det samme gjelder flere tidligere og en nåværende statssekretær. På spørsmål om organisasjonen er blitt en slags «toppolitikerskole», svarer Brende:

– En tung aktør

– Røde Kors er en viktig og tung aktør i det norske sivilsamfunnet. Erfaringer fra min tid i Røde Kors har, som nevnt ovenfor, vært nyttige i min jobb som utenriksminister. Det er likevel ikke dermed sagt at Røde Kors er viktigere eller mer innflytelsesrik enn andre av de store aktørene innenfor norsk bistand.

■ **THORVALD STOLTENBERG** var president i Norges Røde Kors i perioden 1999-2008, etter å ha vært både forsvarsminister, utenriksminister og FN-ambassadør. Etter at han ga seg som president i organisasjonen, ble han igjen utenriksminister på begynnelsen av 90-tallet og deretter fredsmegler i det tidligere Jugoslavia.

■ **JONAS GAHR STØRE** hadde arbeidet som stabssjef og statssekretær ved Statsministerens kontor da han i 2003 fikk jobben som generalsekretær i Norges Røde Kors. I 2005 ble han utnevnt til utenriksminister og senere helse- og omsorgsminister i den andre Stoltenberg-regjeringen.

■ Da **JAN EGELAND** ble generalsekretær i Norges Røde Kors i 2002, hadde han bakgrunn blant

RØDE KORS-SJEF: Børge Brende hadde hatt to forskjellige statsrådsfunksjoner før han i 2009 ble generalsekretær i Norges Røde Kors. Foto: EIVIND GRIFFITH BRÆNDE

FREM OG TILBAKE

UTENRIKSMINISTER: Nåværende utenriksminister Børge Brende har hovedansvaret for en stor del av bevilgningene til Norges Røde Kors. Foto: ROGER NEUMANN

RØDE KORS: Jan Egeland har vært statssekretær og toppleder i Norges Røde Kors, og leder nå Flyktningshjelpen.

CARE NORGE: Marte Gerhardsen var i UD under Støre, har vært generalsekretær i Care, før hun gikk til DNB.

RØDE KORS: Astrid Nøklebye Heiberg har vært statsråd, president i Norges Røde Kors, og er nå statssekretær.

RØDE KORS: Jonas Gahr Støre har vært både generalsekretær i Norges Røde Kors og utenriksminister.

RØDE KORS: Thorvald Stoltenberg har vært både utenriksminister og president i Norges Røde Kors.

Etter at VG og E24 først startet å jobbe med dette prosjektet, ble det klart at VG-journalist Frank Haugsbø bror Håkon Haugsbø gikk fra jobben som reporter i NRK til kommunikasjonsjef i Kirkens Nødhjelp. Fra vi først ble kjent med denne opplysningen har all kontakt med Kirkens Nødhjelp vært gjort av E24s reporter.

annet som personlig rådgiver for utenriksminister Thorvald Stoltenberg, og som mangeårig statssekretær i Utenriksdepartementet. I 2003 sluttet han i Norges Røde Kors for å bli visegeneralsekretær i FN. Han er i dag generalsekretær i Flyktningshjelpen.

■ **MARTE GERHARDSEN** kom fra en stilling i Utenriksdepartementet til jobben som generalsekretær i hjelpeorganisasjonen CARE Norge i 2008. Fra CARE gikk hun i 2011 til en toppjobb i DNB-konsernet før hun i vinter ble utnevnt til leder i den sosialdemokratiske Tankesmien Agenda.

■ Martes søster, **MINA GERHARDSEN**, var personlig rådgiver for Jonas Gahr Støre da han var generalsekretær i Røde Kors. I likhet med sjefen sin fikk hun plass i regjeringsapparatet da Ap flyttet inn i regjeringskontorene i 2005. Først var Mina politisk rådgiver for Jens Stoltenberg, før hun deretter ble statssekretær i Kulturdepartementet.

■ Fra 1996–2000 var **RAYMOND JOHANSEN** avdelingsdirektør i Norad. I 2000 fikk han jobb som statssekretær i Utenriksdepartementet, og året etter ble Johansen generalsekretær i Flyktningsrådet, senere Flyktningshjelpen. Den jobben hadde han frem til 2005, da han igjen ble statssekretær i UD. Siden 2009 har Johansen vært partisekretær i Arbeiderpartiet.

■ Da Erna Solberg i fjor høst dannet ny regjering, ble partiveteranen og tidligere statsråd **ASTRID NØKLEBYE HEIBERG** utnevnt til statssekretær i Helse- og omsorgsdepartementet. Nøklebye Heiberg har bakgrunn som president i Norges Røde Kors.

UT AV HEDGEFOND

Etter E24 og VGs gransking av nødhjelpsorganisasjonenes pengeplasseringer, varsler Norsk Folkehjelp nå at de trekker seg ut av hedgefond. Samtidig skal de gå gjennom også alle sine andre aksjefond. – Vi går ut av hedgefond, og endrer hele porteføljen, sier Håkon Ødegård, kommunikasjonsjef i Norsk Folkehjelp.

Flere tidligere topppolitikere har/har hatt toppverv i de store hjelpeorganisasjonene:

■ **BJARNE HÅKON HANSEN**, tidligere helseminister og nestleder i Arbeiderpartiet, er styremedlem i Plan Norge.

■ **ANSGAR GABRIELSEN**, tidligere fiskeriminister, er styremedlem i Strømmestiftelsen.

■ **KNUT VOLLEBÆK**, tidligere utenriksminister, er styremedlem i Strømmestiftelsen.

■ **TORHILD SKOGSHOLM**, tidligere Venstre-leder og statsråd, er generalsekretær i CARE Norge.

■ **OLAF THOMMESSEN**, tidligere nestleder i Venstre, er generalsekretær i Plan Norge.

■ **KARI NORDHEIM-LARSEN**, tidligere bistandsminister og barne- og familieminister, er styremedlem i SOS Barnebyer.

■ **ANNE KRISTIN SYDNES**, tidligere utviklingsminister, er styremedlem i Right to Play.

■ **ÅSE KLEVELAND**, tidligere kulturminister, er styremedlem i Right to Play.

■ **KNUT ARILD HAREIDE**, leder i KrF, er styremedlem i Plan Norge.

■ **KACI KULLMANN FIVE**, tidligere Høyre-leder og statsråd gikk nylig av som styremedlem i Flyktningshjelpen.

■ **KRISTIN CLEMET**, tidligere utdanningsminister, gikk nylig ut av styret i Plan Norge.

Foto: PRIVAT

Monika Sviglinskaja (8)

Monika-saken:

ALIBIET SOM FORSVANT

● SIDE 10, 11 og 12

VINN REISE OG BIL!

Finn koden i dagens VG!

Nr. 293
Torsdag
23. oktober
2014
Uke 43
Kr. 20,00

Kronprinsfond-penger i

TOBAKKS- GIGANT

● SIDE 6, 7 og 8

Slik blir du HØST- GLAD

Sjekk tipsene!

● SIDE 14

Liverpool 0
Real Madrid 3

Cristiano Ronaldo

Ronaldos kunstverk

● SPORTEM

Foto: GETTY IMAGES

«Skal vi danse»-Linnéas oppgjør med manneblad:

-Jeg følte meg MISBRUKT

● RAMPELYS

ANNONSE

LITT SULTEN?

Prøv nyheten Bixit Havrebar

NYHET!

3-14

7 052960 808472

Av FRANK HAUGSBØ og JO ANDRÉ AAKVIK (E24)

Først ble Haakon og Mette-Marits fonds-millioner plassert i selskaper som beskyldes for å ødelegge miljøet. Senere havnet noe av pengene i verdens største tobakkselskap.

I dag avslører VG og E24 at gavepengene i flere runder ble plassert i omdiskuterte selskaper:

■ I åtte år var 4,5 millioner av pengene plassert i aksjefondet Nordea Internasjonale Aksjer II.

Der ble bryllupspengene blant annet plassert i selskaper som anklages for å ødelegge miljøet og drive uetisk.

■ I januar i år begynte kronprinsstiftelsen gradvis å flytte pengene over til et nytt fond, etter forslag fra Nordea.

VG og E24 kan i dag avsløre at 50 000 kroner av kronprinsstiftelsens penger dermed ble plassert i tobakks-giganten Philip Morris.

Daglig leder beklager

– Hvis våre midler har vært investert i selskap som ikke holder den etiske standarden vi skal ha, er vi de første til å beklage dette. Vi ønsker ikke at våre midler skal være investerte i for eksempel tobakkselskap, og vi er nå i tett dialog med Nordea. Vi ser svært alvorlig på dette, og vurderer ulike tiltak, skriver Solfrid Flateby, daglig leder i Stiftelsen Kronprinsparets Fond, i en e-post til VG og E24.

Kronprinsparet sitter selv i styret for stiftelsen, sammen med flere kjente næringslivsledere.

Hvert år deler de ut penger til veldedige formål. I tillegg har de plassert flere millioner kroner i aksjefond for å øke verdiene. Det er gjennom fond at stiftelsen nå indirekte er blitt medeiere i verdens største tobakksprodusent og tidligere en lang rekke med omstridte selskaper.

Investert i sommer

Investeringen i tobakks-giganten ble gjort i sommer, da alle investeringene til Kronprinsparets stiftelse – totalt 17,5 millioner kroner – ble flyttet fra aksjefondet Nordea Internasjonale Aksjer II til kombinasjonsfondet Nordea Plan 30.

Dette fondet har igjen eierandeler i aksjefondet Nordea North America – som altså investerer i Philip Morris.

– Via Nordea og deres investering i North America fondet, er litt over 50 000 kroner av våre midler investerte i Philip Morris, noe vi synes er svært beklagelig, skriver Flateby til VG.

Kastet ut av oljefondet

Phillip Morris er verdens største tobakkselskap, og eier syv av de 15 største sigaretmerkene i verden. I 2010 var det blant tobakkselskapene som ble kastet ut av investering

porteføljen til det norske Oljefondet.

Det er også utestengt fra det norske pensjonsfondet KLP, og tobakkselskaper er svartelistet av flere norske og utenlandske investeringsfond.

Kritikken mot selskapene VG og E24 har avdekket at stiftelsen var inne i frem til august, er også omfattende.

– Flere av disse selskapene driver på uforsvarlig vis og har en profil som er dypt uetisk hvis man er opptatt av å verne om biologisk mangfold og viktige naturområder. Når man ser porteføljen under ett, virker det ikke å ha vært tatt miljø- og menneskerettighetshensyn i det hele tatt, sier leder i Greenpeace Norge, Truls Gulowsen, om aksjefondet Nordea Internasjonale Aksjer II.

Ønsket lav risiko

Kronprinsstiftelsen solgte seg helt ut av dette aksjefondet 18. august i år, etter at styret i desember i fjor vedtok en ny investeringsinstruks.

– Bakgrunnen for ny styreinstruks var at vi hadde en generell diskusjon rundt fondsinvesteringene, som man har hatt hvert år. Fondet ønsket seg en lav risikoprofil, samt en bredere og mer aktiv forvaltning fra Nordea sin side, sier daglig leder Flateby.

Hun sier at Stiftelsen Kronprinsparets Fond ikke visste hvilke selskaper som var i porteføljen til fondene, og at de heller ikke undersøkte det selv.

– Nei, vi har hatt en klar forventning om at Nordea forholder seg til vår investeringsinstruks.

I den nye investeringsinstruksen står det blant annet at all kapital som forvaltes skal gjennomgå en screening hvert halvår for å identifisere selskaper som kan være involvert i brudd på globale standarder for miljøvern, menneskerettigheter, arbeidslivsstandarder og korrupsjonsbekjempelse.

– En glipp

Generalsekretær Anne Lise Ryel i Kreftforeningen er glad for at kronprinsparets fond vil trekke seg ut av investeringer som har befatning med Phillip Morris.

– At de beklager investeringene og lover å rydde opp, forteller meg at dette var en glipp, og at fondet gjennomgår rutinene for å hindre at det skjer igjen. For Kreftforeningen er det en selvfølge at det offisielle Norge ikke skal ha økonomiske interesser i tobakksindustrien.

! – Styret ba om en gradvis innfasing av Nordea Plan 30 for å redusere risikoen og ha muligheter til å gjøre justeringer underveis dersom Nordea Plan 30 ikke utviklet seg som forventet. I januar 2014 var denne overføringen i gang, skriver Solfrid Flateby, daglig leder i kronprinsparets fond, i en e-post til VG og E24..

HAR EGET FOND: Stiftelsen Kronprinsparets Fond er bygget opp av penger kronprinsparet fikk i bryllupsgave fra det norske folk. Denne uken har de vært i Jordan.

Foto: NTB SCANPIX

FAKTA FOLKETS GAVE

● To store pengegaver fra den norske regjeringen er basen for fondet til det norske kronprinsparet.

● Da Haakon og Mette Marit giftet seg i august 2001, fikk de 4.503.436 kroner – én krone for hver innbygger – i bryllupsgave til Kronprinsparets Humanitære Fond.

● Totalt kom det inn nesten seks millioner kroner til fondet i forbindelse med bryllupet.

● På kronprinsparets 5-års bryllupsdag i 2006 kom en ny gavesjekk fra regjeringen, over 4,6 millioner kroner.

● I forbindelse med 10-årsfeiringen i 2011 skiftet fondet navn til Kronprinsparets Fond.

● Ved utgangen av 2013 hadde fondet 15,7 millioner kroner plassert i verdipapirer, i tillegg til vel tre millioner kroner i bankinnskudd.

● Avkastningen på verdipapirplasseringene var i fjor på over 1,5 millioner kroner, nesten tre ganger så mye som året før, ifølge årsregnskapet.

● På hjemmesiden kunngjør Kronprinsparets Fond at de gjerne tar imot donasjoner.

● – Alle donasjoner går til arbeidet med å skape fellesskap der unge mennesker blir sett, verdsatt og får mulighet til å bruke sine ressurser, heter det.

● Støtte fra Kronprinsparets Fond kan ikke søkes. Det er fondets styre som i samarbeid med fagpanelet velger ut prosjektene som skal få støtte.

KRONPRINS- FONDET HAR PENGER I TOBAKKS- GIGANT

Stiftelsen Kronprinsparets Fond er bygget opp av penger kronprinsparet fikk i bryllupsgave fra det norske folk.

NORDEA: – VI MÅ BLI FLINKERE

Nordea vurderer til enhver tid ulike industrier, sektorer og selskap, opplyser assisterende informasjonssjef Johannes Stenwig i Nordea Norge til VG og E24.

– Foreløpig har vi ekskludert tobakk fra alle norske fond da de følger, i tillegg til vår egen screening, Oljefondets eksklusjonsliste. Men fordi tobakk er så omdiskutert, særlig i Norge, må vi bli flinkere til å opplyse kundene om hvilke porteføljer som utelukker tobakk og hvilke som ikke gjør det, skriver Stenwig i en e-post.

Flere av selskapene Nordea Internasjonale Aksjer II har investert i, risikerer å bli utestengt fra storbankens investeringsportefølje. Det var dette fondet kronprinsparets fond hadde en investering i tidligere.

– Total, GDF Suez, Conoco-Phillips og Itochu ligger på grensen. Dette er selskaper vi vil vurdere nærmere, og en utestengelse kan bli resultatet, sier sjefen for Nordeas avdeling for ansvarlige investeringer, Sasja Beslik, til VG. Beslik sier at disse selskapene

er i søkelyset for forhold knyttet til miljødeleggelser og menneskerettighetsbrudd, men at også flere av de andre selskapene følges nøye.

– Det avgjørende for oss er hvordan selskapene håndterer problemene de står overfor, sier han.

Utestenges

Han understreker at Nordea to ganger i året foretar en omfattende screening av alle selskaper det blir investert i, basert på analyser

fra fem internasjonale byråer.

– Vi utestenger selskaper som bryter de internasjonale normene, eller vi går i dialog med dem. Vi har vært i samtaler med flere av disse selskapene, og vi er ikke redde for å ta ansvar.

Nordea vil ikke si om banken anbefalte dette fondet til Stiftelsen Kronprinsparets Fond.

– I Nordea er vi i dialog med våre kunder for å gi en best mulig rådgivning. Hva som diskuteres i disse kundemøtene blir mellom Nordea og kunden, skriver Stenwig.

LES OM HVORDAN KRONPRINSFONDETS PENGER HAVNET I TOBAKKSGIGANT

Dette er noen av de omstridte selskapene kronprinsparets fond har hatt penger i – og som de nå har solgt seg ut av:

Det amerikanske oljeselskapet Occidental inngikk nylig en avtale med lokalbefolkningen etter å ha blitt anklaget for bevisst å ha dumpet flere hundre tusen fat giftig avfall daglig gjennom 30 år, og slik ha ødelagt store deler av den tropiske regnskogen i Peru.
– Vi mener at Oljefondet bør bruke sin eiermakt til å få Occiden-

tal til å rydde opp i forurensingen de har forårsaket i Peru, og betale erstatning til urfolkene som har fått livsgrunnlaget sitt ødelagt. Hvis ikke Occidental er villig til dette, må Oljefondet svarteliste selskapet, sier daglig leder i Regnskogfondet, Dag Hareide.
Til VG og E24 viser informasjonssjef Eric Moses i en e-post til

at de nå «er forlikt» med lokalbefolkningen i Peru, til «... alles tilfredsstillelse».
På oppfølgingsspørsmål fra VG og E24 om mer informasjon om hva slags overenskomst de nå har fått med lokalbefolkningen, svarer Moses:
«Takk for din interesse, men vi har ingenting mer å tilby».

HAR GITT FORVALTERNE BESKJED: Solfrid Flateby er daglig leder av Stiftelsen Kronprinsparets Fond. Hun beklager at fondets penger har havnet i internasjonale fond som har investert i blant annet tobakksindustrien.
Foto: YIANNIS PANAGOPOULOS

Pinlig, men for hvem?

At kronprinsparets ulike fond eier miljøversteringer, er pinlig. Når man forsøker å rydde opp og ender med tobakksaksjer i stedet, er det som om forvalteren ber om å bli løst fra oppdraget.

I desember i fjor vedtok kronprinsparets stiftelse en ny investeringsinstruks.

Ifølge daglig leder Solfrid Flateby inneholdt denne et oppdrag til forvalteren Nordea om at investeringene skal screenes to ganger i året for «å identifisere selskaper som kan være involvert i brudd på globale standarder for miljøvern, menneskerettigheter, arbeidslivsstandarder og korrupsjonsbekjempelse.»

Dette viser at stiftelsen har satt problemstillingen på dagsorden. Ikke alle har gjort det. VG og E24 foretok på forsommeren en gjennomgang av hvordan ulike hjelpeorganisasjoner hadde plassert sine fondsmidler, og påviste at flere av dem eide andeler i miljø- og etikkversteringer, sågar i selskaper de selv hadde kritisert for ulike forhold.

Om det er forvalteren Nordea eller Stiftelsen som har vært sendrektige, skal være usagt. Men det virker ikke tillitvekkende å bruke åtte måneder etter at man selv setter saken på dagsorden, på å kvitte seg med selskaper man mener at man ikke bør eie.

Når det først skjer, er det dobbelt pinlig at man går rett inn i et nytt fond som heller ikke er fritt for selskaper man ikke bør eie i en slik stiftelse. Denne gangen tobakks-giganten Philip Morris. Burde kronprinsparet som selv sitter i stiftelsens styre og deres daglig leder vært tettere på? Kanskje.

Men når man velger en fondsløsning hos en forvalter og sender med en tydelig investeringsinstruks

for hva man vil unngå, må man kunne forvente at forvalteren gjør jobben sin.

Man trenger ikke være veldig gløgg som forvalter for å skjønne at penger fra det norske folk gitt i gave til kronprinsparet ikke skal plasseres i tobakk, selskaper som for eksempel er ekskludert av oljefondet.

Når de likevel påfører stiftelsen et fond med slike aksjer, med mindre de har påpekt det, er det enten dårlig håndverk eller et tillitsbrudd.

Det vil ikke være overraskende om stiftelsens styre i neste møte har et agendapunkt med overskriften «Bør vi bytte forvalter?»

tom.staavi@vg.no

ConocoPhillips

ConocoPhillips er et av verdens største oljeselskaper, med virksomhet i 30 land.

I 2012 måtte ConocoPhillips betale 351 millioner dollar i erstatning til kinesiske myndigheter etter flere omfattende oljeutslipp i det nordlige Kina året før.

Selskapets talsmann John McLemore sa til TV-kanalen CNN at utslippene skyldtes såkalte «kick-backs» fra oljereservoaret, der det ble pumpet vann inn og kom olje ut.

På sine hjemmesider uttaler ConocoPhillips at selskapet forplikter seg til å beskytte miljøet vi alle deler:

– Vi har implementert høye miljøstandarder for å sikre at våre aktiviteter i dag ikke bare vil sikre energien vi trenger for å oppnå økonomisk vekst og sosial fremgang, men også sikre et stabilt og sunt miljø for morgendagen.

bhpbilliton

Verdens største gruveselskaps planer om å anlegge en stor kullgruve på indonesiske Borneo har møtt stor motstand. Ifølge daglig leder Dag Hareide i Regnskogfondet planlegges det å bygge en 424 kilometer lang jernbanelinje for å frakte kullet ut av området, som vil gå gjennom både karbonrike torvmyrer og regnskogområder.

– BHP arbeider for tiden med utvikling av en mindre gruve kalt Haju i Kalimantan, og vi forventer produksjonsstart neste år. Vi evaluerer fortløpende muligheten for utvikling av større prosjekter i regionen, men alle beslutninger vil bli vurdert i lys av grundige hensyn til miljø og sosial påvirkning, muligheter for gjennomføring og nødvendige tillatelser. Vi jobber for tiden ikke med undersøkelser rundt eller utvikling av jernbane, skriver en pressetalsperson i en e-post til E24.

GDF Suez er et fransk energiselskap som ifølge Framtiden i våre hender er under jevnlig kritikk fra organisasjoner som jobber med rettigheter og tilgang til vann.

Blant annet er selskapet blitt kritisert for sin rolle i byggingen av en enorm dam i brasiliansk Amazonas. I 2010 ble GDF Suez nominert av organisasjonen Amazon Watch i kåringen av det sosialt og miljømessig mest uansvarlige selskapet i verden.

Styreformann Gerard Mestrallet i GDF Suez slår på selskapets hjemmesider tilbake mot kritikken:
– GDF Suez er et selskap som har forpliktet seg til bærekraftig og ansvarlig vekst over hele verden.

– Som et av verdens ledende energiselskaper, vil GDF Suez arbeide for å sikre tilgang til energi over hele verden.

TOTAL

Det franske oljeselskapet ble i 2013 ekskludert fra investeringsporteføljen til KLP-fondene i Norge, på grunn av et av Totals datterselskaper sin letevirkosomhet utenfor Vest-Sahara. KLP konkluderte med at virksomheten kunne knyttes til brudd på grunnleggende etiske normer.

Da oljefondet i vår uttrykte seg kritisk til Total, uttalte oljeselskapet følgende til Reuters:
– Vår virksomhet i Vest-Sahara er – i likhet med alle andre steder vi opererer – i tråd med internasjonal lov og våre egne etiske retningslinjer, spesielt med hensyn til menneskerettigheter.

Total har også avvist alle beskyldninger om brudd på menneskerettigheter, slik det for eksempel er fremkommet i en rapport fra EarthRights International: – Total har aldri vært involvert i tvangsarbeid, hverken direkte eller gjennom partnere.